

גליון קנין תורה

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

י"ל ע"י חבורת קנין תורה

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
אין התורה נקנית אלא בחבורה (בסמ"ט)

נציב חודש אייר

הנגיד הנכבד והמפואר

מו"ה אברהם יעקב ריגער הי"ו
לכבוד התנא האלקי רבי שמעון בן יוחאי זי"ע

שינון לחזרה

חולין גליון ט'

פר' אמור - בהר
תשפ"ד

שינון לחזרה

עמוד א'
שאלות ותשובות
עמוד י"ט

תמצית שקלא וטריא עם ביאורים והערות
מס' חולין דף מב. עד דף מז:

(י"ד-ט"ז) המסס ובית הכוסות¹ שניקבו במשהו, והנקב נראה מבחוץ, (ט"ז) נפלה מן הגג אף על פי שאין שבר נראה בה, (י"ז) נשתברו רוב צלעותיה אפילו בלא שום נפילה, (י"ח) דרוסה; לתנא קמא, בין בהמה דקה ובין בהמה גסה נעשה טריפה על ידי דרוסת הזאב, שהכה בצפרניו ומטיל בה ארס ושורפה. לרבי יהודה, דרוסת הזאב הוה טריפה רק בבהמה דקה ולא בבהמה גסה. ודרוסת ארי הוה טריפה בבהמה גסה וכל שכן בבהמה דקה. דרוסת העוף ציץ² הוה טריפה בעוף הדק כגון צפרים ויונים. ודרוסת העוף גס' הוה טריפה אפילו בעופות גסים כגון אווזות ותרנגולים.³

מסיים המשנה, זה הכלל, כל שלקתה מכה שאין בהמה לקויה דוגמתה ראויה לחיות, הוה טריפה.

¹ סוף הכרס עשוי ככובע וקריו ציב הכוסות, והמסס מחובר בו, וסציב סציב לחיצורם כשאתם מצדיקן יש דופן לזה ודופן לזה, וצאמנע הן שופקין זה לתוך זה, והמאלל נכנס מצית הכוסות להמסס ומהמסס לקצה ומהקצה לדקין.

² כגון שניקבו או זה או זה שלא במקום חיבורן, ולאפוקי כשניקבו במקום חיבורן בשמי דופנותיהן, והנקב הולך מחללו של זה לחללו של זה.

³ והיינו כגון שנסחטה מיד, דחוששין שנתרסקו ונתפרקו אצביה. ולקמן (דף נ"א:) יתבאר שאם שהתה מעת לעת ושחטה, כשרה, ואף על פי שלא עמדה.

⁴ ואין הטעם משום דסופו לינקב, דא"כ צלל נקובה היא, אלא טעמא דדרוסה משום שהארס שורף וסופה למות; תוספות ד"ה דרוסת.

⁵ [ולהלן (דף נב):] יתבאר שיטת אמוראים שלא נחלקו בזה אלא שרבי יהודה מפרש דברי התנא קמא.

⁶ גבי טרפות עוף הוא שייך למיתני לקמן (דף נ"ו ע"א), אלא משום רבי יהודה דמחלק בין דקה לגסה תנא ליה הכא, שכמו כן מחלק נמי בעוף בין גס לדק [שהכל מדברי רבי יהודה הוא]; תוספות ד"ה דרוסת, מאירי, ומהר"ם.

פרק שלישי - אלו טרפות

דף מ"ב ע"א

הטריפות שבבהמה

משנתנינו מונה אלו הטריפות שבבהמה: (א) וושט שניקבה במשהו, (ב) רוב הגרגרת שנפסק ולהחכה, (ג) קרום של המוח שניקב במשהו, (ד) לב שניקב במשהו עד לבית הללו, (ה) עצם השדרה שנשברה ועל ידי זה נפסק החוט שלה, (ו) כבד שנימלה ולא נשתייר הימנו כלום, (ז) ריאה שניקבה במשהו; לתנא קמא, היינו בכל נקב - אף בהעור של אונות הריאה. לרבי שמעון, עד שתינקב לבית הסמפונות וקנוקנות קטנות המתפשטות בתוך הריאה שהם נובע מהם כשהתכים אותה, (ח) ריאה שחחר ממונה, (ט) קיבה שניקבה במשהו, (י) מרה שניקבה במשהו, (יא) דקין שניקבו במשהו, (י"ב) כרס הפנימית שניקבה במשהו, (י"ג) כרס החיצונה; לתנא קמא, כשנקרע רובה, לרבי יהודה בשור גדולה היינו כשנקרע מפה אף על פי דלא הוי רובה, בשור קטנה היינו כשנקרע רובה,

⁶ המשנה אינו מזכיר מנין טריפות, אלא שחשבה הני טריפות המנויים כאן.

⁷ כשאר נקובי לא אינטריך למיתני 'לצית חללו' שהן דקין ופשיטא שאין נקב חסוד זהם כלל אם לא ינקב לצית חללו, אבל לז שהוא עב סלקא דעתך שאם ינקב בעומק שהוא חסוד נקב; תוספות ד"ה ינקב.

⁸ טרפות לידה משום חוט הוא, ונשברה השדרה דקתני אורחא דמילתא נקט דפסיקת החוט על ידי שצירת שדרה היא.

ומבאר הגמ' למה לא נקט ארבעה טריפות אלו שסימנם בסג"ר:

(א) **בהמה שנחתכו רגליה** מן הארכובה ולמעלה. צריך לומר דסבר ליה כרבי שמעון בן אלעזר שהבהמה יכולה ליכוות ולחיות. והקשו בגמ', אף על גב דיכולה ליכוות ולחיות, עדיין יש לומר דטריפה הוה, דהא קושיית הגמ' הוא על תנא דבי רבי ישמעאל דנקט מנין הטריפות, והרי סבירא ליה דטריפה חיה.

אלא מבאר הגמ' דסבירא ליה כרבי שמעון בן אלעזר דאמר להדיא דנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה לא הוה טריפה.

(ב) **הסרון בשדרה**. שדרה שלמה וגולגולת שלמה ורוב מניינו ורוב בניינו, מטמאין באהל ואף על פי שאין עליהן בשר. ונחלקו תנאי כמה יהא הסרון בשדרה שלא תטמא באהל כדון שדרה, אלא במגע ובמשא כדון עצם כשעורה; לבית שמאי, שתי חוליות, לבית הלל חוליא אחת. ואמר רב יהודה בשם שמואל שכמו כן לענין טריפה יהא תלוי בפלוגתא זו; לבית שמאי לא הויה טריפה בחסרון פחות משתי חוליות, ולבית הלל כבר הוה טריפה בחסר חוליא אחת.

תירצו, דהמסס ובית הכוסות שניקבו דעד כאן נחשבו לשני טריפות, חשב התנא כטריפה אחת כיון שהם אחד סמוך לשני, ובמקום אחד מהם נחשוב הסרון בשדרה.

(ג) **גלודה**, דהיינו בהמה שניטל עורה והופשטה כולה או מחמת שחין או מחמת מלאכה, דמבואר לקמן במשנה (דף נ"ד). דלחכמים הוה טריפה. וצריך לומר דתנא דבי רבי ישמעאל סבירא ליה כרבי מאיר שמכשירה.

(ד) **חרותא**, והיינו שהריאה צמקה ונתקשה כחריות של דקל, ואם נעשה בידי שמים כגון על ידי קולות וברד תנן לקמן (דף נ"ד). דהדרא בריא ולא הוה טריפה. אולם אם נעשה חרותא בידי אדם על ידי שהבעיתה אדם בקולה שוב אינה מבריא ושנינו בכרייתא (דף נ"ה): דהוה טריפה.

תירצו, דהא דחשיב תנא דמשנתנו ניקבה המרה במנין המטרפות, היינו שימת יחידאה, כרבי יוסי ברבי יהודה לקמן (דף מ"ג). אבל תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דמרה שניקבה הוה טריפה, ובמקומה יש להכניס חרותא.

רבי שמעון בן לקיש אמר, דיש רמז לטריפה מן התורה. ואין כוונתו לאיסור אכילת טריפה, דהא כתיב להדיא **ובשר בשדה טרפה לא תאכלו**. אלא כוונתו לרמז מן התורה ש'טריפה' אין סופה לחיות, דבסיפא דמשנתנו תנן 'כל שאין כמות חיה הוה טריפה' אלמא דסבירא ליה לתנא דמשנתנו דטריפה אינה חיה. ורמז לזה מן התורה דכתיב **וזאת החיה אשר תאכלו**, ויש לקרות 'זאת חיה' – חיה אכול, ושאינה חיה לא תיכול, מכלל דטריפה לא חיה.

ולמאן דאמר לקמן (דף נ"ז ע"ב) דטריפה חיה, מתחלה אמרו דיליף דטריפה חיה מדכתיב 'זאת החיה אשר תאכלו' וזאת מיעוטא הוה, ובא לומר דסתם בהמות שהן חיות – אכול, אבל חיה אחרת כגון טריפה אף על פי שהיא חיה, לא תאכל. הרי מבואר דטריפה אכן חיה.

אבל אמרו דאין לומר כן, דהא מאן דאמר טריפה לא חיה, יליף מזאת' הא דלמדנו מיניה בבית מדרשו של רבי ישמעאל, שתפס הקדוש ברוך הוא מכל מין ומין והראה לו למשה ואמר לו, זאת אכול וזאת לא תיכול. ולפי זה גם מאן דאמר טריפה חיה איצטריך ליה ל'זאת' לדרשה זו.

אלא מסיק הגמ' דיליף דטריפה חיה כדיליף ליה תנא דבי רבי ישמעאל מהא דכתיב **בין החיה הנאכלת, ובין החיה אשר לא תאכל** דיש חיה שאף על פי שהיא מכל מקום לא תאכל, אלו שמונה עשרה טרפות שנאמרו למשה מסיני וילא נלמדו הי"ח טריפות מקרא, אלא הלכה למשה מסיני הן.

דף מ"ב ע"ב

עוד טריפות שלא נמנו במתניתין

הקשו בגמ', דהרי מלבד אותן י"ח טריפות שנמנו במתניתין יש עוד טריפות וכמו שיתבאר, ואם כן למה אמר התנא דבי רבי ישמעאל 'אלו י"ח טריפות' הרי יש יותר טריפות. אבל על תנא דמשנתנו ליכא קושיא, דכיון דלא נקט מנין של טריפות יש לומר ד'תנא ושייר', ושאר הטריפות הם בכלל הא דמסיים 'זה הכלל'.

^א האחרונים קרי רגלים ושלפניס קרי ידים, ולאכונה הוא מקום מיצר השוק והיכך שמפרקין אותה משם נשעת הפשטה.

^א ואף על גב דילפינן מיניה צמס' מכות (דף י"ח), איסור נשר קדשים שילא חוץ ממחילתו, מכל מקום 'טריפה' משמע טריפה ממש.

גליון קנין תורה

שב שמעתתא

חשבכם כאחת הרי נחמרו שבעה מהמניין, ויש לחשוב במקומם שב שמעתתא אלו.

אבל הקשו בגמ' (א) דאם כל טריפות דנקובה נחשבים כאחת, גם השני טריפות שעל ידי פסיקה – גרגרת וחוט, אין לחשבם רק לטריפה אחת ואם כן חסר עוד טריפה אחת. (ב) טריפה השלישי של שב שמעתתא, דאמר **רב עזירא בשם רבא** דניקב המחול הוא טריפה, הרי גם כן בכלל נקובה היא, ואם כן חסרו שנים ממניין י"ח.

תירצו בגמ' דאין הכי נמי, אלא דיש לחשוב במקומן שני הטריפות שהקשו למעלה למה לא חשבן; (א) בהמה שנחתכו רגליה, ולעולם סובר **רבבנן** דהוה טריפה, (ב) גלודה, ולעולם סובר **רבבנן** דהוה טריפה¹⁰.

מניין הי"ח טריפות של תנא דבי רבי ישמעאל למסקנא:

(א) תשעה טריפות של ידי נקיבה: (א) ושט, (ב) קרום המוח, (ג) לב, (ד) ריאה, (ה) קיבה, (ו) מעיים, (ז) כרס הפנימי, (ח) המסס ובית הכוסות, (ט) מחול של השבע שמעתתא.

(ב) שתי טריפות שעל ידי פסוקה: (א) גרגרת, (ב) חוט השדרה.

(ג) ניטל הכבד ולא נשתיר הימנו כלום.

(ד) הריאה שחסר ממנה.

(ה) נקרע כרס החיצונה.

(ו) נפלה מן הגג ואף שאין שבר נראה בה.

(ז) נשתברו רוב צלעותיה אפילו בלא שום נפילה.

(ח) דרוסה.

(ט) בהמה שנחתכו רגליה, וברבנן דהוה טריפה.

(י) חסרון בשדרה.

(יא) גלודה, וברבנן דהוה טריפה.

¹⁰ וכל הק' טרפות דמניין לקמן (דף מ"ו). צריאה נכלל צי"ח טריפות; כגון צהמה שיש לה שמי אונות צד הימין ושלישה צד שמאל במקום שיהא להיפוך, הוה בכלל חסרה ממקום שהיה ראוי להיות שם. וכן שינוי צבע הוה לקומא ובכלל דברים שסופן לינקב והוה בכלל נקובה, וכן מה שימצא לקמן בשני קרומים דוושט שאם נתחלפו והקרס הפנימי לצד והצינן אדום, דהוה טריפה, הוה נטולים ממקום שהן ראויין להיות, ואין לך נקובה גדולה מזו.

מבאר הגמ' השבעה שמעתתא שאמרו האמוראים דהוי טריפה ולא נמנו במושגה אלא הן היו מקובלים מרבן:

(א) **רב מתנא** אמר, עצם הירך שקפיץ ממקומו ובחור שבעצם האליה, הוה טריפה (באופן שנתקב הגיד שבראשו שמוחבר לחור).

(ב) **רכיש בר פפא** אמר בשם **רב**, בהמה שלקתה בכליאה אחת וכל שכן בשתייה, ולקמן יתבאר (דף נה) דהוה באופן שהגיע הלכותא עד למקום הריין, הוה טריפה.

(ג) תנן לקמן (דף נ"ה). בהמה שניטל המחול שלה, כשרה. ואמר **רב עזירא** בשם **רבא**, לא שנו דכשרה אלא בניטלה, אבל אם ניקבה הוה טריפה וכשניקב בעליונו מקום שהיא עבה, אבל ניקב בקצה הדק, כשרה.

(ד) **רבה בר בר חנה** אמר בשם **שמואל**, סימנים שנתלשו ברובן בכמה מקומות ומחוברין כאן מעט וכאן מעט, הוה טריפה.

(ה) **רבה בר רב שילא** אמר בשם **רב מתנא** בשם **שמואל**, אף על גב דתנן במושגתינו שרק אם נשתברו רוב צלעותיה של בהמה הוה טריפה, היינו דוקא כשנשתברו. אבל באופן שנעקרה צלע אחת מעיקרה עד הצי חולייתה, הוה טריפה.

(ו) גולגולת שהוכתה מכות רבות, ולא נפתחה ולא ניקב הקרום, אם רובה נחבסה הוה טריפה.

(ז) בשר החופה את רוב הכרס¹¹ לבדה בלא בית הכוסות והמסס, אם נקרע רובו של בשר כנגד הכרס הוה טריפה¹² ואף על גב דלגבי כל הבשר לא הוה אלא מיעוט – שהרי אותו בשר מחוץ כל בני המעיים והולך עד הירכים, לא משערינן אלא כמה שכנגד הכרס.

ומבאר הגמ', דבאמת מנה תנא דבי רבי ישמעאל טריפות אלו בכלל הי"ח טריפות, אלא שכל שמונה טריפות של נקובה יי

¹¹ וקרי ליה מופה את רוב הכרס ולא קרי ליה מופה את הכרס, מפני שמיעוט הכרס נחשב צמון ללעות החזה והסתוס, ורובו מכוסה בצער.

¹² ושמואל לא צריח ליה כמאן דמפרש לקמן (דף נ:), הא דאמרו במשנתנו בצרם המיונה דהיינו צער המופה את רוב הכרס, דאם כן מה אלא שמואל לאשמעינן. אלא איהו מפרש למתניתין לקמן במילתא אחריתא.

¹³ היינו כאשר חושבים המסס וצית הכוסות אחד יש שמונה, (א) ושט, (ב) קרום המוח, (ג) לב, (ד) ריאה, (ה) קיבה, (ו) מעיים, (ז) כרס הפנימי, (ח) המסס וצית הכוסות. נלתיין הגמרא לא הולך לה, דלעולם היה אפשר לו לומר דגם מרה נטרפה בנקובה, וגם לחשוב המסס וצית הכוסות לשמים, והיה אומר שכל עשרה טריפות של נקובה יחשבו לאחת, אלא דנקט כן אליבא דאמת וכמו דצריח ליה כן למיא בר רב לקמן; מהרש"א.

גליון קנין תורה

(י"ב) ריאה שצמקה בידי אדם.

(י"ג) עצם הירך שקפיץ ממקומו [בחור שבעצם האליה].

(י"ד) בהמה שלקתה בכוליא אחת.

(י"ו) סימנים שנתלשו ברובן בכמה מקומות ומחוברין כאן מעט וכאן מעט.

(י"ז) נעקרה צלע אחת מעיקרה עד חצי חולייתה.

(י"ח) גולגולת שהוכתה מכות רבות ולא נפתחה ולא ניקב הקרום, אם רובה נחבסה.

(י"ח) בשר החופה את רוב הכרס לבדה בלא בית הכוסות והמסם, ונקרע רובו של בשר כנגד הכרס.

דף מ"ג ע"א

ח' מיני טריפות

עולא אמר, ח' מיני טריפות נאמרו לו למשה בסניני: (א) נקובה, (ב) פסוקה, (ג) נטולה ונכללה; גלודה שנמולה עורה, וקולית הירך ששף ממקומו, (ד) חסורה ונכללה נחתכו רגליה, (ה) קרועה ונכללה בשר החופה, (ו) דרוסה, (ז) נפולה ונפלה מן הגג, (ח) שבורה ונכללה נדלדלו סימניו, ועקרת צלע, וחביסת גולגולת.

ובא **עולא** לאפוקי מהא דאמר רבי **רבי** בר **פפא** בשם רב והוא מימרא השני של השב שמעתתא, דבהמה שלקתה בכוליא אחת הוה טריפה.

ניקבה המרה

חייא בר רב אמר, ח' טריפות יש בנקובה ונקובת הושט, והקרום, והלב, והריאה, והקיבה, והדקין, כרס הפנימי, ובית הכוסות והמסם (חדא היא). ואם תקשה דיש תשיעי והוא ניקבה המרה, ההיא יחידאה היא ולית הלכתא כוותיה. דשנינו בברייתא, ניקבה הקיבה, ניקבו הדקים, טריפה. **רבי יוסי** ברבי יהודה אומר, אף ניקבה המרה. וכן לא סבירא ליה להא דאמר רב עירא דניקבה הטחול הוה טריפה.

ואמר רבי יצחק ברב יוסף בשם רבי יוחנן, דהלכה ברבי יוסי ברבי יהודה דניקבה המרה הוה טריפה.

עוד אמר רב יצחק ברב יוסף בשם רבי יוחנן, שהחכמים הביאו ראייה לדבריהם דניקבה המרה לא הוה טריפה, מהא דאמר איוב ישפוך לארץ מררתי הרי דניקבה המרה שלו, ומכל מקום עדיין היה איוב קיים. והשיב להם רבי יוסי ברבי יהודה, שאין מזכירין מעשה נסים להביא ראייה מהן. דהא אמר איוב גם כן יפלה כליותי ולא יחמול והיינו לקותא של הכליות, דודאי הוה טריפה ואי אפשר לחיות כן. אלא על כרחך נם היה, שנצטוה השמן לשמור נפשו כדכתיב ויאמר ה' אל השמן הנו בידך רק את נפשו שמור.

עוד אמר רב יצחק ברב יוסף בשם רבי יוחנן, דמרה שניקבה במקום דיבוקה בכבד, וחבור הכבד סותם את הנקב, כשרה אפילו לרבי יוסי ברבי יהודה.

בהמה שניטל הכבד שלה

עוד אמר רבי יצחק ברב יוסף בשם רבי יוחנן, הלכה דכרבי האומר דבהמה שניטל הכבד שלה כשרה רק אם נשתייר ממנה לכל הפחות כזית, וכשיטת סתם משנה דלקמן (דף נ"ד ע"א).

והקשו עליו, דהא אמר רב בר הנה בשם רבי יוחנן הלכה כסתם משנה, ותנן במשנתנו דהיא נמי סתם משנה, ניטלה הכבד ולא נשתייר הימנה כלום הוה טריפה, ומשמע דאם נשתייר הימנה כלום כשרה ואף על גב דלא הוי כזית. ואם כן מאי אולמא האי סתם משנה מהאי סתם משנה.

תירצו, דאמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן. דרבי יצחק סבר דלא כיל רבי יוחנן למימר 'הלכה כסתם משנה' אלא היכא דסבירא ליה אמר בהדיא הלכה כמשנה זו. ואמורא אחרתא אמר משמיה דרבי יוחנן הלכה כסתם משנה, ולדידיה כיון דכאן יש שני סתם משניות ולא אולמא האי מהאי, הרי הוא ספק ולא קבע בו רבי יוחנן הלכה כאחד מהם.

¹⁷ מכות מות הכהו ולכן נטווה לשמור נפשו, כדאמרינן במס' צבא בתרא (דף ט"ו). גדול לערו של שטן משל איוב, והוא משל לאומר לעבדו שצור חזית ושמור יינה.

¹⁸ אצל היכא דליכא מרי סתמי דסתמן אהדי ואיכא טעמא לאלומי חדא מתכרתה כי הוה דמס' סנהדרין (דף ל"ד); איל רבי יוחנן בתרא. והלכך בהני מרי אי הוה משכמינן טעמא דהא דרבי יצחק, לא הוה מוקמינן לה בלמורא. ומשום דליכא טעם לאלומי איצטריך לן לשנויי דרבי יצחק לית ליה האי כללא דרבי יוחנן דהלכה כסתם משנה.

¹⁹ כן מבואר בש"ך (יו"ד סי' כ"ט סק"ט) שמש"כ רש"י ז"ל נדלדלו סימניו קאי אלמטה שהוא בכלל שזורה, ולא אלמעהל הוא בכלל נטולה; עיי' גליון מהרש"א שם.

²⁰ ואין לומר דישנה בכלל נקובה כדאמרינן בלקותא דריאה, דאם כן הוה ליה ניקבה הכוליא והא ליכא למאן דאמר דהוה טריפה, ואפילו רבינו מודי דניקבה הכוליא כשרה, ורק בלקותא הוה דטריף.

דף מ"ג ע"ב

• אמר רבה, וושט אין לו בדיקה מבחוץ לפי שהעור החיצון אדום ואין מפת דם נכרת בו, אלא צריך בדיקה בפנים במקום שהעור לבן. ונפקא מינה לספק דרוסה² צריך בדיקה³ מבפנים⁴.

הביאו לפני רבה ספק דרוסה, ובדק רבה הוושט מבחוץ. אמר לו אביי, הא מר הוא דאמר דוושט אין לו בדיקה אלא מבפנים. הפכו רבה ובדקו מבפנים ומצא שם שני קורמי דם, שחילחל הארס ונכנס, וטרפה רבה. ורבה שבתחלה בדק מבחוץ לא עשה כן אלא לחדודי לאביי כדי שישאל לו.

ישב לו קוין

אמר עולא, בהמה שאכלה קוין ונתחב לתוך הוושט ואינו נראה נקובתו מבחוץ⁵, אין הוושטין שמא נקב היה והבריא אחר כך – ואם כן הוה קרום שעלה מחמת מכה בוושט שאינו מועיל להכשירו, אלא אמרינן דלא היה כאן נקב והוה כשרי⁶.

• ואין להקשות עליו מספק דרוסה כגון באופן שנכנס ארי בין השוורים דאמרינן דצריך לחשוש שמא דרם וצריך בדיקה, ואם כן הכא נמי יהא צריך בדיקה, וכיון דאי אפשר לבדוק בעור החיצון של וושט, שנקב משהו⁷ אינו ניכר בו ומוחשש נקב לא שייך למיבדקה בפנים

² כגון הא דמזואר לקמן (דף נ"ג:) ארי שנכנס בין השוורים, והארי שזמק והשוורים צועקים, דלריך לחשוש שמא דרם כהם.

³ וה"ה דנפק"מ לדרוסה ודאי, אלא דלאגז אורחא אשמועינן דמושטין אף לספק דרוסה; רשב"א זשס רש"י.

⁴ שאינה אסורה משום דרוסה עד שאידיס זשס נגד חלל הבני מעיס, וצסימניס עד שאידימו הן עלמן. אכל אס רק האדיס הזשס שכנגדן אינו טריפה משום דרוז סימנין קשין אס ואין ארס שולט בהם, אכל אס האדימו הן עלמן, הרי נגלה ששלט בהן הארס.

⁵ אס איירי עוף, מוצן צפשיטות האין צודק הושט מצפניס, וכדמזואר לעיל (דף כ"ח.), שצודק הקנה תחלה מצחוץ לפני השחיטה, ושוחט רק הקנה, ולאחר השחיטה צודק הושט על ידי שמהפכו לצדקו מלפניס.

ואף אס איירי צבהמה יש לו תקנה, שאפשר לצדוק הושט מצפניס אחר השחיטה, דאף על גב דלגבי נקב אינו יכול לצדקו אחר השחיטה משום דלמא צמקוס נקב שחט, אכל לענין דרוסה יכול לצדקו לאחר השחיטה, משום דכל מקומו של ארס מאדיס, ואפילו לאחר ששחט צאוחו מקוס יש צו היכר צמשהו.

⁶ והוסף רש"י דאין צו קורט דס מצפניס. אכל התוספות (ד"ה ישנ) סוצריס דאפילו מלא דס מצפניס, אס אין דס צחוץ לא חיישינן שניקב והצריא.

⁷ רש"י צפ"י הראשון. וצפ"י השני כחז דלא חיישינן שמא 'הצריא' היינו שמה נעשה כלל נקב, מלשון 'צברא אותס צחצוחס'.

⁸ וכל סקן לפירוט הראשון של רש"י לעיל דיש לחוש שמא הצריא ונעשה אס קרום, שלא שייך למיבדקה; בחר"ם.

עוד אמר רב יצחק ברב יוסף בשם רבי יוחנן, ניקב הקורקבן וכים שלו – קליפה הפנימית – קיים, כשר. ונסתפקו בגמ' מה הדין בניקב הכים והקורקבן קיים, ופשטוהו מודשנינו דאמר רב נחמן, ניקב זה בלא זה כשר, הרי דאינה טריפה עד שניקבו שניהם. וואף אם ניקבו שניהם אם ניקבו זה שלא כנגד זה, כשרי⁸.

שני עורות של וושט

אמר רבה, שני עורות יש לו לוושט; החיצון אדום והפנימי לבן. אם ניקב זה בלא זה, כשר. והמעם למה השמיע לנו רבה צבע העורות להשמיענו דאם נתחלפו והחיצון לבן והפנימי אדום, הוה טריפה.

• נסתפקו בגמ' מה הדין כשניקבו שני העורות של וושט, או של הקורקבן והכים, אבל הם זה שלא כנגד זה וכגון זה למעלה וזה למטה.

ללישנא קמא דגמרא אמר מר זוטרא בשם רב פפא, בוושט כשר, אבל בקורקבן טריפה משום שהמאכל מתאסף שם ומחלחלן ונכנס בנקב עד שיוצא דרך נקב השני.

אבל רב אשי אמר דאדרבה, וושט שהבהמה אוכלת בה וצווקת [ואו משמט] בה, ושאף על פי שהקנה מוציא קול, אי אפשר שלא יהא גם הושט מתפשט עמו מתרווח ומתכווצת, ולכן לפעמים אף שהנקבים הם זה שלא כנגד זה, לפעמים יכוונו אחד מול השני, והוה טריפה. אבל קורקבן שמונח תמיד במקום אחד, וכמו שהוא עומד כן נשאר ולעולם אין מתכוונים הנקבים זה כנגד זה, לא הוה טריפה. אמר לו רב אחא בריה דרב יוסף, באמת אמרו בשם מר זוטרא בשם רב פפא כוותיך, דבוושט הוה טריפה ובקורקבן הוה כשרה.

• אמר רבה, קרום שעלה מחמת מכה בוושט אינו קרום, ואם ניקב הושט ונסתם אפילו עלתה בו סתימה עבה אינה מתקיימת, והוה טריפהכ"א.

⁹ גירסת הב"ח.

¹⁰ וכן מזואר צמס' יצמות (דף ע"ו.) צכרות שפכה שניקב פסול, ואס שז צנסת כשר, 'וזוה פסול שחזר להכשירו' למעט קרום שעלה מחמת מכה צריאה שאינו קרום.

ומסייס רש"י, דכל נקוצי דטרפות לא מהניא להו סתימה שעלה בהס לאחר זמן [ומשמע אפילו סתימה מעליחא, ולא רק סתימה שאין סופה להתקיים; ע"י ש"ך יו"ד סי' ל"ו סק"ו, ומשב"ז שס סק"ד].

ואינו דומה לריאה שניקבה ודופן סותמה, ולסתימת צכז צמרה, ולסתימה דירכיס צחלולת דלקמן (דף נ.), דהיא סתימה מעיקרא היא.

גליון קנין תורה

תורבין הוושט

נחלקו אמוראי בשיעור נקב ב'תורבין הוושט', והוא מקום העליון של הוושט במקום שהוא דבוק בלחי, שיעשה הבהמה טריפה:

לרב, שיעורו במשהו, משום דסבירא ליה דתורבין הוושט מקום שחיטה הוא ואם שחט שם כשרה"א, הלכך דינו כוושט לגמרי שנקב פוסל בה במשהו.

לשמואל, לא הוה טריפה אלא אם כן ניקב רובו, דסבירא ליה דתורבין הוושט לאו מקום שחיטה הוא, והלכך אין לו דין וושט שיהא טריפה בנקב משהו.

• נאמרו ג' שיטות איזה מקום הוה 'תורבין הוושט', ובאיזה מקום הוה וושט עצמה:

(א) **למרי בר מר עוקבא** בשם **שמואל**, במקום שאם הותכו נפתח פי הנקב כמין פי אמתחת ולא שההתך נפתח, אלא שפי החלל של הוושט נפתחו זה הוא 'תורבין הוושט'. ובמקום שאם הותכו שם עומד פי החלל במקומו אבל אינו מרחיב, זהו וושט עצמו ולפי שהוושט עצמו רך הוא, וכשהותכו אותו אינו מרחיב. אבל לצד הראש הוא מתקשה ומרחיב כאשר הותכו אותו.

(ב) **לרב פפי** בשם **רב ביבי בר אביי**, במקום שאם הותכו עומד במקומו, עדיין הוה 'תורבין הוושט'. ורק במקום שאם הותכו נכפל פי הנקב בצד חללו ונסתם עוגל פי החלל, זה הוא הוושט עצמה.

(ג) **ליונה** בשם **רבי זירא**, רק מקום של בית הבליעה קרוי 'תורבין הוושט', והוא סמוך מאוד לראש הנקב של הוושט. ואמר **רב אייבא** דשיעורו הוא פחות מאורך שעורה, ויותר מאורך של חיטה.

• בני **רב עוקבא** היה להם שור שהתחילו לשחטו שחיטה משהו במקום 'תורבין הוושט', ונגמר השחיטה בוושט עצמה. ופסק **רבא**, דיש להטיל על השור חומרי **רב** דסובר שנעשה טריפה בנקב משהו, וחומרי **שמואל** דסובר דלא הוה מקום שחיטה, והשור טריפה. ואף דאם ננקוט לגמרי **כרב** לא הוה טריפה, דאף דאמר דנעשה טריפה בנקב משהו הא אמר דתורבין הוושט מקום שחיטה הוא. וכן אם הוה נקטינן לגמרי **כשמואל** לא

לאחר שחיטה, יהא טריפה. דקסבר **עולא** דאין הוושטין לספק דרוסה, אלא מעמידין הבהמה בחזקת שאינה דרוסה¹ והוא תלוי בפלוגתת רב ושמואל לקמן (דף נ"ג.).

• ואינו דומה לשתי התיבות אחת של חלב ואחת של שומן, שאם אכל אחת מהן ואינו יודע איזו היא דמביא אשם תלוי על הספק. דהתם איתחוק איסורא ולכן מביא אשם תלוי, אבל הכא ישיבת קוץ בלא נקיבה אינה כלום, ולא הוחזק שיש כאן איסור.

• ואינו דומה לשוחט בסכין ונמצאת אחר כך פגומה דאף דלא איתחוק איסורא קודם שחיטה מכל מקום מסקינן לעיל (דף י' ע"ב) דהשחיטה פסולה. דהתם אף שלא איתחוק איסור מתהלה, מכל מקום איתיליד² ריעותא בסכין. ואילו כאן לא איתילד ריעותא בבהמה.

• ואין לדמותו לספק טומאה ברשות היחיד דספיקו טמא, דאם באנו לדמותו לספק טומאה הרי כמו כן יש לדמותו לספק טומאה ברשות הרבים דספקו טהור. אלא התם לענין ספק טומאה הלכתא גמירי להי' מסוטה בין לענין טומאה ברשות היחיד ובין לענין טהרה ברשות הרבים, ואין טעם בדבר ולא גמרינן מינה.

• ההוא מרבנן ישב לפני **רב כהנא** ואמר, שדברי **עולא** דאין הוושטין שמו ניקב והבריא הוא דוקא כשנמצאת הקוץ בוושט בלא תחיבה. אבל אם ישב הקוץ בעור הוושט, חיישינן שמוא ב' העורות ניקבו והבריא החיצון. אמר **רב כהנא**, שאין לשמוע אליו אלא דברי **עולא** נאמרו אף באופן שישב הקוץ בעור הפנימי דאפילו הכי לא חיישינן שמוא ניקב החיצון והבריא. ובאופן שרק נמצאת הקוץ בושט ולא נתחב בה לא הוה איצטריך ליה לעולא לאשמעינן דלא חיישינן שמוא ניקב והבריא, דהא כל הבהמות הרועות באפר וביערים אוכלין קוצין, ופשיטא דלא חיישינן שמוא ניקב והבריא.

¹ ונמשע מזה דלפי מה דקיימא לן לחוש לספק דרוסה, לא קיימא לן גס כהן דעולא, אלא יש לחוש לנקיבת הקוץ, וכן כתבו כמה ראשונים. אולם הרא"ש (סי' ד') כתב דלעולם אף כי חוששין לספק דרוסה אין לחוש לזה, ושאינו ספק דרוסה דרגלים לדבר וגם שחיטא, אלא שלא חשש הגמרא להאריך לחלק בזה; עי' בית יוסף יו"ד סי' ל"ג.

² לשון 'איתחוק' שייך למימר צמידי דהיה כאן דמעיקרא, ולשון 'איתילד' שייך למימר צמידי דנולד לבסוף.

³ דהכי גמירי לה מסוטה צמס' סוטה (דף כ"ח:) וצמס' גדה (דף ג'), דמה סוטה סמיחה צרשות היחיד ואסורה מספק, אף ספק טומאה צרשות היחיד ספיקו טמא.

⁴ דסבירא ליה דכי גמירי דין הגרמה, היינו רק בקנה. אצל צושט לא שייכא הגרמה ויכול לשחוט בכל מקום צושט.

גליון קנין תורה

אחיו **רב יהודה** בשם **רב** דכל הוושט מקום שחיטה היא. אלא הכי אמר **רב**, וושט נתנו בו חכמים שיעור עד כמה הוא כשר לשחיטה, הרי מבואר מדבריו דסבירא ליה דתורבין הוושט לאו מקום שחיטה הוא^א. ואפילו הכי אמר **רב** דשיעורו במשהו, וכמו הקנה דבין במקום שחיטה בין שלא במקום שחיטה שוה בהם שיעור הנקב שהבהמה נטרפת בו. נמצא דפסק רבא לגמרי כרב דהתורבין לאו מקום שחיטה היא, ומכל מקום נטרפה בנקב משהו^ב.

וושט נתנו בו חכמים שיעור

הגמ' מבאר אליבא דרב שנתנו חכמים שיעור בוושט למקום שחיטתו, מהו שיעורו:

למעלה; אמר **רב נחמן**, דצריך להניח לצד הראש כדי תפיסת יד והוא כשלוש אצבעות וארבע^א.

למטה; אמר **רב נחמן** בשם **רבה בר אבבה**, עד המקום בוושט שיש עליה שער שגוררין בסכין מכרם הפנימי.

הקשו בגמ' על דבריו מהא דאמר **רבינא** בשם **גניבא** בשם **רב**, דטפח התחתון בוושט הסמוך לכרם, כבר מוקרי כרם הפנימי. והרי לא אויל השער של הכרם לתוך משך הוושט, ואם כן האיך אפשר לומר דמותר לשחוט הוושט עד סמוך לשער ודהיינו עד סוף הישט^א הרי אם ישחוט בטפח התחתון נמצא דשוחט הכרם ולא הוושט. תירצו **בשני דרכים**:

(א) דבאמת לא אמר **רב** טפח בוושט סמוך לכרם זהו כרם הפנימי, אלא דטפח בכרם סמוך לושט זהו כרם הפנימי, שבא לומר דרק טפח הראשון שבכרם הסמוך לושט זהו כרם הפנימי, ואחר כך כבר הוה כרם החיצוני^ב.

הוה טריפה, דאף דאמר דלא הוה מקום שחיטה, הא סבירא ליה דלא נטרפה בנקב משהו רק ברובו.

נתגלגל הדבר לפני **רבי אבא**, אמר להם, הרי בין לרב ובין לשמואל השור כשר הוא, דהא לרב תורבין הוושט מקום שחיטה הוא ושחיטה מעלייתא היא, ולשמואל דלא הוה מקום שחיטה לא נטרף בנקב משהו. ואם כן פסק רבא שלא כדון, ולכו אמרו לו שצריך הוא לשלם דמו שור לבעלים^ב.

דף מ"ד ע"א

הקשה **מר בריה דרבינא** על **רבא**, דהא שנינו בבביתא להדיא דלעולם הלכה כדברי **בית הלל**, והרוצה לעשות כדברי **בית שמאי** עושה, כדברי **בית הלל** עושה. העושה מקולי **בית שמאי** ומקולי **בית הלל** הוה רשע, והעושה מחומרי **בית שמאי** ומחומרי **בית הלל** עליו הכתוב אומר **הכסיל בהושך הולך**^א. אלא יש לעשות אי כבית שמאי כקוליהן וכחומריהן, אי כבית הלל כקוליהן וכחומריהן. ואם כן האיך עשה כחומרי רב להטריפה בנקב משהו, וחומרי שמואל לומר דלאו מקום שחיטה היא.

• הגמ' מבאר דברי הברייתא דמתחלה אמרו **לעולם הלכה כדברי בית הלל**, ואחר כך אמרו **הרוצה לעשות כדברי בית שמאי יעשה**, ותירצו **בשני דרכים**: **(א)** קודם בת קול שיצתה בת קול ואמרה הלכה כבית הלל היה יכול לעשות כבית שמאי, ולאחר שיצאה בת קול לעולם הלכה כבית הלל. **(ב)** הא דאמרו הרוצה לעשות כבית שמאי יעשה, היינו אף לאחר בת קול ו**רבי יהושע** היא דאמר אין משגיחין בבית קול.

רב טובת ביאר הפסק של **רבא**, דלעולם סבירא ליה לגמרי כרב^א. והיינו כדאמר **רמי בר יחזקאל**, שלא ישמעו להא דאמר

^א אף על פי דלעיל לא נזכר שנאמר בשם רב יהודה, מכל מקום סתם שמעתתא דרב דזרות האחרונים נאמרו על ידי רב יהודה.

^ב מדאמר 'נתנו בו חכמים שיעור', משמע בין מלמעלה בין מלמטה; תוספות ד"ה מדקאמר.

^ג [והוה מני למימר נמי כולה כשמואל עבדא דלאו מקום שחיטה הוא, ואסר נמי בהגרים שלש ושחט שני שלישי, אלא נקט כרב משום דקיימא לן כרב באיסורי; תוספות ד"ה כולה].

^ד רש"י ע"פ לשון מורי הזקן. ומציא שמע לפרש 'תפיסת יד' היינו אחיזת חודי לפרנים, אבל כתב דלא נראה לפרש כן דכי האי גוונא לא מיקרי תפיסת יד. [ועי' בב"ח וב"י י"ד ס' כ' שבוה נדמו שיעורים ד'תורבין הוושט' שהוצא לעיל].

^ה דהיינו טפח ראשון של כרם הוי כרם הפנימי, ונקובתו צמשהו כדמבואר צמשתנינו. ולפי שהוה נחבא במקום המייר בין ללעות החוה, קרי ליה פנימי. וכל שאר הכרם קרוי צמשתנין כרם החיצונה, וידיעות בקריעת רובו.

^א דכבר האכילו השור לכלבים. אבל אילו הוה השור לפנינו היה הדין חוזר והיה מותר באכילה. דקיימא לן במס' סנהדרין (דף ו. א) דיין שטעה בדבר משנה חוזר, והא דבר משנה מפורשת היא דלא עבדין כמרי חומרי דסותרים אהדדי.

^ב מפרש במס' עירובין (דף ו. א), דהיינו צמרי חומרי דסתין אהדדי, כגון צדירה וגולגולת דנחלקו בית שמאי ובית הלל לגבי אהל, דלצית שמאי מטמא צאהל עד שחסר שתי חוליות והוה חומרא, ולצית הלל אפילו אם נחסר רק חוליה אחת אינו מטמא צאהל והוה קולא. וכן נחלקו לענין טריפה, דלצית הלל הוה טריפה אפילו נחסר חוליה אחת והוה חומרא, ולצית שמאי לא הוה טריפה אלא אם כן נחסר שתי חוליות והוה קולא. ומאן דעביד צטרפות כחומרי צית הלל וצטרפות כחומרי צית שמאי, עליו הכתוב אומר דכסיל הוא, דהכא חשיב ליה חסרון והכא לא חשיב ליה חסרון. והני דרב ושמואל נמי סתין אהדדי וכמו שנתבאר.

^ג והא דאמר לעיל 'רמיין עליה חומרי דרב וחומרי דשמואל', אין זה מדברי רבא, אלא היינו למאי דסקא דעמין צביאור דצרי; תוספות ד"ה כולה.

דף מ"ד ע"ב

פסוקת הגרגרת

במשנתנו מנה אחד מן הטריפות פסוקת הגרגרת. ובברייתא שנינו דהיינו כשנפסק ברובה. ונחלקו אמוראי אליבא דרב כמה רובה; יש אומרים שמשערין רוב עוביה^א של כל הקנה ובין החלל ובין הדפנות של הקנה^ב. ויש אומרים דאינה טריפה עד שיפסק רוב החלל, ודפנות הקנה אינו משלים לרוב.

בהמה שנפסקה הגרגרת שלה הובאה לפני רב להורות מה דינה. ישב רב ובדקה לראות אם נפסקה רוב עוביה וכלשון הראשון בשיטת רב. אמרו לו רב כהנא ורב אמי לרב, הא לימדתנו רבינו דמשערין ברוב חללה וכלשון השני בשיטת רב. שלחה רב לרבה בר רב הונא, בדקה ברוב חללה וראה שלא נפסקה רובה, והכשירה. וקנה רבה בר רב הונא מבשרה בשיווי של י"ג סלעי מדינה^ג.

• אין להקשות האידך הכשיר רבה בר רב הונא הבהמה, הא שנינו בברייתא, חכם שטימא אין חבירו רשאי למהר, וחכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר. וכיון דרב אסר הבהמה, האידך הכשירה רבה בר רב הונא. דשאני הכא דרב עדיין לא אסרה לבהמה אלא בדק ברוב עוביה, ולא הניחוחו התלמידים עד ששלחה לרבה בר רב הונא שיוורה בה.

• אין להקשות על הנהגת רבה בר רב הונא, דכיון שנתעורר ספק בכשרות הבהמה, ואיצטריך להוראת חכם להתירה האידך אכל מינה. הא מצינו שיחזקאל הנביא השתבח ואמר ואומר אהה ה' אלקים הנה נפשי לא מטומאה ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה ולא בא בפי בשר פגול ועל כרחך לא היה כוונתו שלא עבר על איסורי תורה, אלא יש לפרש דבריו; הנה נפשי לא מטומאה שלא הרהרתי ביום ובאתי לידי טומאת קרי

^א רש"י מציא יש מפרשים דנעשה טריפה על ידי פסוקת רוב עובי הדופן של הקנה, אף על פי שלא הגיע לחלל הקנה כלל. וכמו עליו דשיבוש הוא, דאם כן תמור הקנה מן הוושט, דאילו וושט ניקב עור החילון בלא עור הפנימי כשר עד שיקב לחלל.

^ב וכאשר משערין עובי הקנה כולל הדפנות של הקנה וחללה, קודם שיגיע לחצי חלל הוא רוב עוביה. מפני שדופן הקנה עב מלמעלה ולדל הוא אינו אלא קרום דק, וסתמא כשנפסק הקנה מלמעלה למטה הוא נפסק, ומהני עובי התנוך להשלים רוב הקנה אף שלא נפסק רוב חללה.

^ג 'איסתרי פשיטי' הם סלעי מדינה שהם פשוטים וקלים, ואילו סתם 'איסתרי' היינו סלעין כזרי. שהסלע ארבע דינרים, וסלע מדינה הוא שמינית שבסלע כזרי דהיינו חצי דינר.

(ב) לעולם אמר רב דטפה האחרון של הוושט קרוי כרם הפנימי, אבל לא אמר כן אלא בשור שיש לה יותר שערות והשער נכנס בתוך הוושט טפה, ואכן שור אין לשחטו בטפה הסמוך לכרם.

תורבין הוושט שניטל כולו מן הלחי

רב נחמן אמר בשם שמואל, תורבין הוושט שניטל כולו מן הלחי כשר. ותנא דמתניתין לקמן (דף נ"ד ע"א) מסייע ליה, דתנן בהמה שניטל הלחי התחתון כשר. וכיון שניטל הלחי הרי נתלשו הסימנים, שמהוברים הם בלחי התחתון.

הקשה עליו רב פפא, האידך אפשר דהבהמה כשר הא איכא עיקור סימנים^א.

והא דלא הקשה כן רב פפא על המשנה לקמן דאמרינן בהמה שניטל לחי התחתון כשר. דיש לומר דרק שמואל דאירי כשנעקר הוושט מן הלחי ומן הבשר וזה הוה בכלל עיקור סימנים דאינה כשרה. אבל המשנה לקמן איירי כשניטל הלחי התחתון ונגמם למעלה מן הבשר שמוטל על הסימנים, ונמצא דהסימנים עדיין מחוברים לבשר ולכן הבהמה כשרה.

אבל על שמואל קשה, האידך יהא כשר כשניטל תורבין הוושט דמשמע שהוושט לבדו ניתק ונתלש מן הבשר, הא איכא עיקור סימנים.

תירצו, דצריך לומר דלא אמר שמואל תורבין הוושט שניטל כולו מן הלחי, דאז אכן פסולה משום עיקור סימנים. אלא איירי כשניטל רובו, ואז הבהמה כשרה.

ואף דאמר רבה בר רב הונא בשם שמואל סימנים שנדלדלו ברובן הוה טריפה, תירץ רב שישא בריה דרב אידי דהא דהכשיר שמואל בתורבין הוושט שניטל רובו איירי באופן דהסימן נקלף בנחת מעל הבשר, שהמיעוט שנשאר מחובר הוא במקום אחד. והא דאמר סימנים שנדלדלו ברובן הוה טריפה, היינו כשנעקר ככה, שנעקר כאן מעט וכאן מעט עד רובו, דאותו מיעוט המחובר אינו מחובר ביהוד, חילכך לאו חבור הוא, דלא הדר בריא, ולכן הוה טריפה.

^א ועי' בתוספות (ד"ה והאיכא), האם עיקור סימנים פסולה מטעם טריפה, או מטעם דהוה נבילה.

גליץ קנין תורה

שנמכר באומד ולא במשקל¹, אבל הכא שנמכר הבשר במשקל הכל רואין שהוא שוקל ליטרא בדינר כמותו לאחרים, ונותן המעות מיד. וגם אין להשדני דמשום שהוריתי בה להיתר נותנים לי ליטרא ממיטב הבשר, שהרי בכל יום חולקין לי כבוד ומוכרין לי מן מיטב הבשר.

תלמיד חכם

אמר רב חסדא, איזהו תלמיד חכם, זה האוסר ספק טריפה בבחמתו, אף דנראה בו טעם לאיסור וטעם להיתר.

ואמר רב חסדא, איזהו שונא מתנות יחיה, זה האוסר ספק טריפה שבבחמתו. דכיון שאף על שלו אינו חומד להכריע להיתר, ודאי שונא הוא מתנות של אחרים.

מר זוטרא דרש בשם רב חסדא, כל מי שקורא ושונה, ורואה טריפה לעצמו, ושימש תלמידי חכמים ולמד לתרין טעמי המשנה ומשניות הסותרות זו את זו – והיינו גמרא] עליו הכתוב אומר יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך. דכיון דעל שלו אינו חומד, כל שכן שאינו חומד בשל אחרים לגנוב ולגזול. רב זביד אמר, זוכה ונוחל שני עולמות העולם הזה והעולם הבא, דזהו פירוש הפסוק אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא.

רבי אלעזר כאשר שלחו לו מבית הנשיא דבר במתנה לא היה נוטלה, וגם כאשר הזמינו לו אצלם לאכול לא היה הולך. ואמר להם, וכי אין אתם רוצים שאחיה, הא כתיב ושונא מתנות יחיה.

רבי זירא כאשר שלחו לו מבית הנשיא מתנה גם כן לא היה נוטלה. אולם כאשר הזמינו לו לאכול אצלם היה הולך. וביאר הנהגתו דכאשר מזמנין לו אין זו מתנה לו, ואדרבה הם מתכבדין במה שאני סועד אצלם והנאתם היא.

דף מ"ה ע"א

עוד דיני פסוקת ונקיבת הגרנות

• רב יהודה אמר בשם רב, ניקבת הגרנות סביב להקיפה נקבים דקים כנפה, מצטרפים הנקבים לרוב – דאילו היו כולן מחוברים יחד היה רובא נפסק, הוה טריפה².

¹ כדלמרינן במס' בכורות (דף ל"א), כל פסולי המוקדשין נשחטין ומכרין באטליו ומכרין בליטרא, חוץ מן הבכור והמעשר.

² שמחזירין לו אצידתו בטביעת עין; תוספות ד"ה איזה תלמיד חכם.

בלילה³, ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי שלא אכלתי בשר שאומרים עליו שחוט שחוט מזהר שלא תמות – לפי שמסוכנת היא, ולא בא בפי בשר פגול (א) שלא אכלתי מבהמה שנולד בה ספק והוצרך לשאול לחכם להתירו, (ב) בשם רבי נתן אמרו, שלא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה, הזרוע והלחיים והקבה, ואף על פי שיחזקאל כהן היה ובלא הרמה יכול לאוכלה.

תירצו, שיבשר שהורה בה חכם לא שייך אלא בדבר התלוי בסברא⁴, דהתם יש להסתפק שמא סברת החכם אינה סברא מעליא. אבל הכא לא אמר דבר התלוי בסברא אלא סמך על מה שלמד מרבותיו שיש לשער ברוב הללה.

• גם אין לחשוש משום 'חשד' שלא יאמרו דמשום שהתירו רבה בר בר חנה מכר לו בעל הבהמה בשר בזול, ונראה כנוטל שכר על הוראתו⁵. וכדשנינו בברייתא, דיינן שדן את הדין ועל שדה או על מלית בין זה לזה וזיכה וחיוב, או דיינן שטימא וטיהר, או אסר והתיר. וכן העדים שהעידו על שדה או על מלית שהן של פלוני, כולן רשאין ליקח אותו הפי' מעיקר הדין. אבל אמרו חכמים הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו, שלא יאמרו בשביל כך זיכהו לזה, שיתננה לו בזול. דאיסור זה לא נאמר אלא בדבר הנמכר באומד ושומא, אבל הכא שנמכר הבשר על פי משקל ושילם לו מיד, הרי גלוי לעיני כל שהוא שוקל כן גם לאחרים ולא מכר לו הבשר בזול.

וכן מצינו ברבא שהתיר בהמה שהיתה בה שאלה של טריפה וקנה מבעל הבהמה בשרה. אמרה לו אשתו שהיתה בת רב חסדא⁶, אבא כשהיה כהן מביא לפניו בכור⁷ לראות מומו והיה מתירו, לא היה לוקח מבשרה. אמר לה רבא, הני מילי בבכור

³ ואף דכל אדם נמי אסור בזה מ'משמרת מכל דבר רע', אפילו הכי חשיב רבותא, משום דלמרינן דג' דברים אין אדם ניצל מהן בכל יום הרהורי עזירה, ולשון הרע, ועיון מפלה; תוספות לעיל דף ל"ז ע"ב ד"ה שלא.

⁴ כגון ריאה שיש בה נקב ואין ידוע אם נעשה קודם השחיטה או אחריו, ויעשה בה נקב אחר לדמותו לה לראות אם שוין במראה. דיש לומר שמא אינו מדמה מראיתו שפיר. או כגון מראות שיש בריאה, אם דמיא לבשרא דמיא לכדא דמיא לביעתא ודמיא למוריקא, דאיכא מניייהו כשרות ואיכא מניייהו טרפות, ופעמים שאדם טועה במראותיהן.

⁵ כ"פ רש"י, דודאי לא חשיב להחזיר אסורא כדי לקנות ממנה, ומש"כ רש"י להלן שלא יאמרו בשביל כך זיכהו לזה שיתננה לו בזול ג"כ אין הכוונה שזיכהו שלא כדין, אלא שכוונתו בדין היתה רק כדי לטול שכר שימכור לו בזול; שיטת מקובצת.

⁶ הוסף רש"י שרב חסדא עלמו כהן הוה. ומפרש המהרש"א, דאם ישראל הוה היה מחמיר כשיטת בית שמאי במס' בכורות (דף ל"ב:) שלא יקנה ישראל מכהן בשר בכור בעל מוס, אף על גב דמעיקר הדין פסקין כבית הלל דמות לישראל לקנותה.

⁷ בכור נוהג בזמן הזה, וכשהוא חס אינו ראוי לכלום דהוה שחט קדשים בחוץ.

גליון קנין תורה

הקנה ומניחו על פי הקנה; אם חופה בין הנקבים והשלם שבין נקב לנקב את רוב הקנה, אף על גב דבנקבים גרידי ליכא רובא, הוה מריפה הואיל ויש בהן חסרון ושיעור סמיכת נקבים זה לזה היא כנפיה. ואם אינה חופה רוב הקנה, הרי זו כשרה. ונתן רב פפא סימן לזכור השיעור 'נפיא' – כעין שעושיין הנפה שמניחין שם יריעות זנב הסוס על פי העוגל ודנקבה כנפה שאלת, ומעשה נפה השיכוך.

• אם נעשה נקב בגרגרת כדלת שלא ניטל הפחת, אלא תלוי ועומד זקוף שם כעין דלת במוזות; אמר רב נחמן דשיעורו כדי שיכנס איסר לרחבו והוא שיעור גדול יותר מכאיסר עצמה. דהכא בעינן נכנס ויוצא, משום דאין כאן חסרון והדלת סותם את הנקב.

• נסדקה הגרגרת לארכה; לרב אפילו לא נשתייר בה אלא חוליא¹ אחת למעלה וחוליא אחת למטה, כשרה. לרבי יוחנן, אין צריך שישתייר חוליא כלל, אלא כל שנשתייר משהו למעלה ומשהו למטה כשרה. כאשר אמרו לרבי יוחנן שגם רבי יונתן שעלה מבבל אמר כדבריו דאין צריך אלא משהו למעלה ומשהו למטה, אמר רבי יוחנן לשבחו, וודעין חבירי שעלו מבבל לפרש כי האי טעמא.

מקום שחיטת הקנה

רבי חייא בר יוסף שנה ברייתא לפני רבי יוחנן, שכל הצואר כולו כשר לשחיטה – מטבעת הגדולה² עד כנפי ריאה וכמות שהן נמתחין ופורשין כנפים למעלה התחתונה. ופירש רבא, דהיינו עד המקום שתגיע אונה התחתונה של הריאה כשהבהמה תלויה מרגליה האחורים – שהיא עליונה כשאוחזין בקנה והריאה תלויה למטה. ופירש כן, משום דסבירא ליה לרבא דמקום שחיטה בקנה הוא רק כל שפושטת צוארה ורועה ולא יותר, וכשלא נאנסה בידי אדם למשוך הסימנים הוין לחזה. ולכן אי אפשר לפרש שהכוונה לריאה

הקשה לו רב ירמיה, מהא דשנינו בברייתא לגבי גולגולת, דשיעור חסרון שלא יטמא באהל הוא כדי שינטל כל כך מן החי וימות. ואמרינן במוס' בכורות (דף ל"ח ע"א) דשיעור כמה ינטל מן החי וימות הוא כמלא מקדה של רופאים. ואם יש בו נקב אחד ארוך שאין עגול, רואים אותו אם יתנו ארכו לעגלו והוי כמלא מקדה הוי חסרון, או אפילו יש בו נקבים קטנים הרבה כולן מצטרפין לכמלא מקדה. אלמא דכיון דשיעור חסרון גולגולת כמלא מקדה הוא, מצטרפין נקבים הקטנים לכמלא מקדה כאילו הוי חד נקב ואין נותנים לו שיעור אחר. והכא נמי אף על גב דשיעור 'פסוקת' הגרגרת ברובא הוא, הא לגבי 'נקובה' תנן לקמן (דף ג"ד.) דשיעור חסרונו כאיסר האיטלקי, ואם כן גבי נקבים קטנים נמי נימא דאם מצטרפים לשיעור איסר הוה מריפה, ולמה הוצרך שיצטרפו לרוב הגרגרת.

תירצו, דאישתמיטתיה מרב ירמיה הא דאמר רבי הלבו בשם רב חמא בר גוריא בשם רב, נקבים שיש בהן חסרון מצטרפין לכאיסר, ונקבים שאין בהן חסרון מצטרפין לרובא משום דהוו כפסיקה בעלמא כיון דלא מיחסרא. והא דאמר רב לעיל ניקבה כנפה מצטרפים לרובא היינו נמי באופן דליכא חסרון, ולכן מצטרפים לשיעור רוב ולא לשיעור איסר.

• רבה בר בר חנה אמר בשם רבי יהושע בן לוי, כשניטלה מן הגרגרת רצועה לארכה דאיכא חסרון, אם מצטרפת לשיעור דאם כי מעגלת לה הויא כאיסר, הוה מריפה.

• רבי יצחק בר נחמני שאל מרבי יהושע בן לוי מזה הדין בניקבה כנפה, לאיזה שיעור מצטרף. אמר לו רבי יהושע בן לוי, הרי אמרו נקבים שיש בהן חסרון מצטרפין לכאיסר, ושאיין בהן חסרון מצטרפין לרובא.

• נסתפקו בגמ' בניקבה כנפה נקבים שיש בהם חסרון בעוף, לאיזה שיעור מצטרף³ ודליכא למוטר דשיעורו כאיסר כיון שאין בהגרגרת כאיסר].

אמר רבי יצחק בר נחמני בשם רבי אלעזר, דחותך למטה מן הנקבים ובצדיהם עד שיוכל לקפל הרצועה שהנקבים בה כלפי פי

¹ והיינו דגם השלם שזיניהם מטכרף עמהם להשיעור; רא"ש סי' י"א.

² וציאור האיציניא לשיטת רש"י הוא, דודאי נקב אחד גדול אין השיעור בעוף כאיסר, שהרי אין בקנה שלו כאיסר, אלא דלפי ערך נקב של איסר לעומת גודל הקנה של בהמה, כך יש לשער בעוף שיעור חסרון נקב לעומת גודל הקנה של העוף לפי קטנו, אלא שנסתפק בניקבה כנפה, דכיון ששיעור החסרון בעוף הוא שיעור קטן מאד, אם גם צוה יש ללרף השלם שצין הנקבים לשיעור הנקב שאז יא' מזה חומלא גדולה, או שיש צוה איזה שיעור אחר; עי' רא"ש סי' י"א.

¹ דהיינו שאין צין נקב לנקב כשיעור נקב; ר"ן.

² והוא יותר קל מהיכא דנפסק לרצח צרוצא, דהתם מתוך שהריאה מושכת למטה והצואר מושך למעלה, ניתק והולך לגמרי ואינו חוזר להתרפאות. אבל נסקקה לארכה, כל כמה שהצואר נמשך הסדק סוגר והולך, הלכך הוא חוזר ומתרפא.

³ רש"י מציא פי' ששמע ש'חוליא' היינו טבעת. אבל כתב דבעיניו נראה שהן שלש טבעות, כדלמרינן במס' מנחות (דף ל"ט.) כדי שיכרוך ושנה וישלש הויא חוליא לגבי ציניא.

⁴ היינו כרבי יוסי כרבי יהודה ומחלוקתו לעיל (דף י"ח.), אבל אין קיימ"ל כרבי חנינא בן אנטיגנוס דמשיפוי כובע ולמטה כשרה, דהיינו למעלה מן הטבעת.

נדון כחוט השדרה שאין נעשה טריפה רק בפסיקת הרוב. ופירש רבי יצחק בר נחמני, דמתחיל לימשך במקום שיש כמין שני בלישות כעין גרגירי פול שמונחין על פי הקדרה במקום חבור הצואר והגולגולת; מן הפולין ולפנים נידון כלפנים, מן הפולין ולחוץ נידון כלחוץ. והמוח שכנגד הפולין אינו יודע, ומסתברא כלפנים דמי. רבי ירמיה בדק בעוף ומצא כמין שני פולין מונחין על פי הקדרה.

דף מ"ה ע"ב

ניקב הלב לבית חללו

במשנתנו מנה אחד מן הטריפות ניקב הלב לבית חללו. ונסתפק רבי זירא האם הכוונה שניקב לבית חלל גדול שהוא חלל האמצעי, או לבית חלל קטן ושהרבה הדרים קטנים יש לו להלב סביבו. אמר לו אביי, הא תנן במשנתנו דלרבי שמעון אין הריאה נטרפת אלא כשניקב עד לבית הסמפונות. ואמר רבה בר תחליפא בשם רבי ירמיה בר אבא בשם רב, דהיינו עד שתנקב לסמפון הגדול שהוא האמצעי. וכמו כן יש לפרש מה שאמרה משנתנו לב שניקב לבית חללו דהיינו לבית חללו הגדול שהוא האמצעי. אבל דחו דברי אביי, דהתם 'לבית הסמפונות' קתני ולא תני 'לבית הסמפון', ולכן פירושו להאמצעי היכא דשפכי הסמפונות כולן. אבל הכא לא תני 'לבית החללים', אלא 'לבית חללו' ומה לי חלל גדול מה לי חלל קטן.

• נחלקו אמוראי בניקב קנה הלב; לרב, שיעורו במשהו, לשמואל, שיעורו ברובו. וביאר רבה בר יצחק (בשם רב), דקנה הלב היינו החלב שעל גבי דפנות. ואין הכוונה להחלב שעל דפנות הבהמה והיורד על הצלעות מן השדרה, שהרי אין שום חיות תלוי בו. אלא להחלב שעל גבי דופני הריאה, שקנה שומן יורד בין שתי ערוגות הריאה ודבוק בשדרה, ומחובר לחלל הלב.

• אממר אמר בשם רב נחמן, לאחר שהקנה נכנס לחזה מתפצל לשלשה; (א) אחד פורש ללב, ושיעורו להיות טריפה תלוי במחלוקת רב ושמואל לעיל. (ב) אחד פורש לריאה ומתחלק

¹⁰⁰ כל חלב מקרי חלב, בין טמא בין טהור. ו'שומן' אינו אלא לשון חממים כגון גבי שמי חמיות אחת של חלב ואחת של שומן, דעל כרחך קרי ליה שומן משום דגבי חלב של איסור מנייה.

¹⁰¹ לפי ה"ק, חולק צוה אממר על רבה בר יצחק דאמר למעלה דקנה חלב הוא שומן היורד על דופני הריאה, אלא רב נחמן סניחא ליה דהיינו חלק הקנה המתפלג ללב. אולם הרשב"א סניחא ליה דהיינו חלב; בית יוסף (יו"ד סו"ס ל"ד).

תחתונה כשאוהוין הקנה והריאה תלויה, דאם כן היה אפשר לשחוט כנגד כל הריאה.

רב חנינא וי"א רב חנניה נסתפק מה הדין כשהבהמה אנסה עצמה לפשוט מאד צוארה בשעת שחיטה, ונשארו בתיקויה.

• רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש ישבו יחד, ויצא מביניהם הלכה, דכאשר אנס אדם הסימנים להוציאן הוץ למקומן ושחט, שחיטתו פסולה. ואם ניקב הקנה למטה מן החזה – והוא מקום שאין ראוי לשחיטה, נידון כריאה ונטרף בנקב משהו, ולא כקנה שאין נטרף רק כשניקב ברובו.

חזה ושוק

מקום החזה הניתן לכהנים, ברחבו – הוא חלק הרוואה את הקרקע וואינו משבר מן הצלעות בנוכה הצדדין כלום, אלא השומן התחתון כמות שהוא בחסות שבראשי הצלעות. ושיעור ארכו – כשהבהמה תלויה להפשיט מרגליה – למטה עד הצואר, ולמעלה עד הכרס. והיו נוטלים אותו והותך ב' צלעות הקטנות העליונות עמו משתי דפנות, אחד מוכאן ואחד מוכאן.

קרום של מוח

במשנתנו מנה אחד מן הטריפות ניקב קרום של מוח. ואמרו רב ושמואל, דהיינו כשניקב קרום העליון המחובר לגולגולת מבפנים, ואף על גב דלא ניקב קרום התחתון הרך שהמוח מונח בתוכו. וליש אומר, אמרו שאינה טריפה עד שתינקב גם קרום התחתון. ונתן רבי שמואל בר נחמני סימן לזכור שיטה זו 'שק שהמוח מונח בתוכו'.

רבה בר בר חנה אמר בשם רבי יהושע בן לוי, כנגדו בביצי זכר אתה יכול להכיר המוח, שגם להן יש שני קרומים לבד הכים – האחד היצון, ואחד שהביצים מונחים בו וומתוך שקרום התחתון של מוח דק מאד ואין ניכר לגמרי ונראה כמוהו עצמו, הוא נתן לו סימן בביצים.

רבי שמעון בן פזי אמר בשם רבי יהושע בן לוי בשם בר קפרא, דמוח עד שלא התחיל לצאת מן הקדרה – הגולגולת, ליעשות הוט השדרה שבא מן המוח, נדון כמוח להיות טריפה בנקב משהו. ומשהתחיל למשוך לצאת מן הקדרה לצד החוט,

¹⁰² מי אמרינן כיון דכל שמתא אין נראה פשוטה כל כך לאו מקום שחיטה הוא, או כיון דיכולה לפשוט עד אומה מקום מעלמה מקום שחיטה קרינא צה; רבינו גרשום.

¹⁰³ ולמומלא, וכן הלכה.

גליון קנין תורה

רבה בר בר חנה אמר בשם **רבי יהושע בן לוי**, נתמרך הוט השדרה – דהיינו כל שנשפך בקיתון, פסול. וגם אם רק נתמסמם – דהיינו שאינו יכול לעמוד מפני שנעשה צלול, אבל לא כל כך שיהיה נשפך בקיתון של מים, אבל כשאוחזין אותו ומניח קצתו למעלה מידו הוא נכפף ונופל, פסול.⁷⁰

רבי ירמיה בעי מזה הדין כשהשדרה אינו יכול לעמוד לפי שהוא עב וכבד, אבל לא נתרכך מבפנים; האם חולי הוא זה שמכבדו, או לא, ונשאר בתיקו.⁷¹

בבית מדרשו של **רב אמרו**, אם נתמסמם השדרה, פסול וכדקאמרת. אבל אם רק נתמזמוז ונתרוקן מהמוח מקצתו מאליו, כשר.⁷² והקשו עליו מזה דשנינו בברייתא, **רבי שמעון בן אלעזר** אומר בהמה שנתמזמוז מוחה, הוה טריפה.⁷³ ותיירצו דצריך לגרום בברייתא 'שנתמסמם' מוחה דאז הוה טריפה.

והא דלוי כאשר ישב בבית המרחץ ראה ההוא גברא שנפל והוכה ראשו בכותל או בקרקע, ונתנדנד מוחו, והיה דואג עליו ואמר 'אוי לו לזה שנתמזמוז מוחו'. לא היה כוונתו שדאג ששוב לא יהיה משום דמזמוז עושה טריפה. אלא פירש אביו, שדאג ששוב לא יוליד.⁷⁴

בתוכה והן הן סמפונות, ושיעורו להיות טריפה; **לאמימר** בשם **רב נחמן** כהריאה בנקב משהו. **למר בר חייא**, שיעורו ככבד עד שינטל כולו.⁷⁵ (ג) אחד פורש להכבד. ושיעורו להיות טריפה; **לאמימר** בשם **רב נחמן**, דינו ככבד שאינו טריפה עד שינטל כולו. **למר בר חייא**, דינו כריאה שנמרפת בנקב משהו.

רבי חייא בר יוסף אמרה לשמועתתא דרב דאמר קנה הלב נטרף בנקב משהו לפני שמואל.⁷⁶ אמר לו שמואל, אם כן אמר אבא, אינו יודע בהלכות טרפות ולא כלום.

נשבר השדרה

במשנתינו מנה אחד מן הטריות נשבר השדרה. ובברייתא שנינו, דלרבי הוה טריפה כשנפסק הוט השדרה ברובו. ולרבי **יעקב**, אפילו ניקב הוט השדרה הוה טריפה. וכשבא מעשה לרבי, הורה להחמיר ברבי **יעקב**, ולא סמך על דבריו. אבל **רב הונא** אמר, אין הלכה ברבי **יעקב**.

ונחלקו אמוראי באיזה רוב נטרף הוט השדרה; לרבי, אם נחתך רוב היקף עורו סביב, אף על פי שהמוח לא נפרד כלום הוה טריפה. ויש **אמורים**, דכיון שנפסק ונפרד המוח מבפנים אף על גב שהעור כולו קיים, הוה טריפה.

מאן דאמר שנטרף בפסיקת רוב מוחו, כל שכן כאשר נפסק רוב עורו סביב ליה דהוה טריפה, שהרי העור מהזיקו, וכיון שנפסק העור סוף המוח לפרך ולצאת. אבל למאן דאמר רוב עורו, נסתפקו בנשבר רוב מוחו מה דינו. ופשטוה מדאמר החכם 'ניול' בשם **רב הונא**, רובו שאמרו היינו רוב עורו, אבל נפסק המוח זה לא מעלה ולא מוריד.

רב נתן בר אבין ישב לפני **רב**, בדק ברוב עורו ומוצא שלא נפסק רובו. אחר כך רצה לבדוק המוח אם גם הוא קיים. אמר לו **רב**, אם רוב עורו קיים כשרה היא, ומוח זה אינו מעלה ואינו מוריד.

⁷⁰ רש"י פ"י גשני אופנים כל אלו הפסולים של נתמרך ונתמסמם; (ב) דהרי הן בכלל נפסק החוט, דקיס להו לרצונן שמתוך ליקוי זה עתיד לניקב וליפסק. (ג) אין לך פיסוק גדול מזה, ואף על גב דלמרן מוח זה לא מעלה ולא מוריד, הני מילי בהפדה, אצל זהמרכה לא.

⁷¹ ואף על גב דהמסמסה קילא מהמרכה, אפילו הכי תנא תרווייהו. דאי תנא המסמסה לחודה הוה מפרשין דהיינו נשפך בקיתון.

⁷² וכל תיקו דליסורא לתומרא הוא.

⁷³ ולהכי הדר נקט נתמסמם פסול, דלא תימא נתמזמוז ונתמסמם חדא הוא ולאפלוגי על רבי יהושע בן לוי אחא.

⁷⁴ ואף דהתם מיירי ממוח שבראש, ונקובת הראש דינו במשהו, וחוט השדרה לא חמיר כל כך ואינה נטרפת רק ברובו, מכל מקום מיימי שפיר ראייה, דכיון דאשכחן שעל ידי שנתמזמוז מוח הראש עתיד הקרום לנקוב, ממילא שמעינן דכשנתמזמוז מוח חוט השדרה עתיד הקרום ליפסק. דכיון דיש כח צליקוי זה לעשות נקב במשהו, יש צו נמי כח ליפסק רובו, דהיום עושה נקב משהו ומחר חוזר ועושה נקב משהו, וכן הולך וחוזר ונקב נקב משהו עד שפוסק רובו. נדכל הך נקובי דמנתי דניקב ע"י קוץ ומחט איירי, דאוחו נקב משהו כדקאי קאי, אצל נקב שנעשה ע"י ליקוי המת, כל זמן שהמוח לקוי נקב וחוזר ונקוב והולך ומתגבר; תורת חיים ציטוט קושיית התוספות ד"ה נתמזמוז.

⁷⁵ תולדות האיש מן המוח היא צאה, שגיד הנשה של ירך וגיד הגוייה כולן מחוברין לחוט השדרה, שהוא מתפלל ויוצא מתחת השדרה ועשה גיד אצל הירכים ונכנס לתוכו.

⁷⁶ וכתב רש"י, דמסתברא כלישנא דאמימר, דהא לעיל אמרו רבי יוחנן וריש לקיש דניקב הקנה למטה מן המוח נידון כריאה. אצל התוספות (ד"ה מר בר חייא) פסקו הכל לחומרא, ופי' דברי רבי יוחנן וריש לקיש דקאי גם על הקנה הנכנס לכבד, וגם על הקנה שנכנס לריאה.

⁷⁷ ואכתי לא הוה שמיע ליה לשמואל, דרז צסורא הוה ראש ישיבה והתם הוה אמר שמעמתייה ושמואל הוה צנהרעא.

⁷⁸ כן היה שמואל קורא לרב, דרז הוה עדיף מיניה.

הפרשה ראשונה הוה טריפה ודאי, ואילו בין הפרשה עצמה היא בכלל הספק של בין הפרשה שניה.

רב פפא נסתפק אם תמצא לומר ד'עד ולא עד בכלל', וכנגד בין הפרשה הראשונה הוה בכלל ספק, מזה הדין כאשר נפסק החוט הגדול כנגד פי הפצולין של הפרשה ראשונה. האם הא דאמר 'עד בין הפרשות' דוקא הוא, אבל פי הפרשה עצמה הוא בכלל טריפה ודאי, או גם כן בכלל איני יודע הוא.

רבי ירמיה נסתפק אם תמצא לומר 'עד ועד בכלל' ואם כן אין להסתפק בפי הפרשה עצמה דהא ודאי טריפה הוה, דאפילו חוט שכנגד הפסק שבין שני הפיצולים הוה טריפה, וכל שכן פי פיצול הראשון. אלא יש להסתפק מזה הדין בנפסק הפיצול עצמו מן החוט בפרשה הראשונה, האם הוה טריפה או לא.

ואין לפשוט מזה דשנינו בברייתא, הפרשה תידון כבשר – שאם נפסק הפיצול כשרה, מאי לאו אפילו בפרשה ראשונה ושניה, ואף על גב דחוט של אהריה בכלל טריפות או בכלל ספק היא. דיש לדחות דהברייתא איירי דוקא כשנפסק הפיצול עצמו בפרשה השלישית.

• נחלקו אמוראי מהו גבול התחתון של חומת השדרה בעוף; **לרבי ינאי**, עד למטה מכנפיו⁵¹ הוי עדיין כח חומת השדרה דיליה ואם נפסק שם הוה טריפה. **לרבי לקיש**, רק עד בין הכנפים הוה בכלל השדרה ותו לא.

עולא אמר, שהיה אצל **בן פזי** בשעה שהביאו לו עוף לבדיקה. בן פזי בדק עד בין אגפים, ושלחו לו מבית הנשיא שקרוין לו לבוא. עמד בן פזי והלך בלי לבדוק עוד מן השדרה. אולם איני

חוט השדרה יוצא מן המוח והולך על פני כל השדרה והאליה, עד סוף הזנב. וביאר **רב יהודה** בשם **שמואל** דכחו של החוט להיות בהמה טריפה בפסיקת רובו, הוא עד בין הפרשות והמקום שהוא מתפרש ומתפצל פצולין⁵².

רב דימי בר יצחק רצה לילך לבי חוואי, בא לפני **רב יהודה** ושאל ממנו שיראה לו היכן הוא 'בין הפרשות'. אמר לו **רבי יהודה**, לך ותביא לי גדי שחוט שהופשט עורו⁵³ ואראה לך היכן מקומו. הביא לו **גדי שמן**, אמר לו רב יהודה כיון שגדי זה שמן הוא, מובלע בו החוט ביותר ואי אפשר להכירו מבחוץ, כיון דהוא צריך לכוון עד מלא חוט השערה שאם נפסק לכאן טריפה ואם נפסק לכאן כשרה. הביא לו רב דימי בר יצחק **גדי כחוש**. אמר לו רב יהודה, דבגדי כחוש העצם בולט ביותר ודוחק בו את מוח החוט הנפצל עליו עד שנעשה דק, ואינו ניכר החומי. אמר לו רב יהודה, בא ואלמדך מה שקיבלתי מרבותי בלי להראותו לך על גדי. הכי אמר **שמואל**, כל מקום שיפסק מן הצואר עד בין הפרשה ראשונה, הוה טריפה, נפסק בין הפרשה השלישית כשרה. נפסק בין הפרשה שניה, איני יודע.

דף מ"ו ע"א

רב הונא בריה דרב יהושע נסתפק, האם הא דאמר **רב יהודה** בשם **שמואל** 'מזן הראש ועד בין הפרשה ראשונה' הוה טריפה, האם היינו עד ועד בכלל – דבין הפרשה ראשונה עצמה גם כן בכלל טריפה היא. או דלמא עד ולא עד בכלל – דרק עד בין

⁵¹ כנגד הירכים הוא מתחיל ליפול, ויולא ראש אי לירך זו ואחד לו, והאמנעי יורד לזנב. ולמטה מאותן פיצולין כנגד שתי אצבעות הוא חוזר ומתפצל עוד לג', ולמטה מהם עוד מתפצל וכן בהרבה מקומות עד סופו. ואם נפסק מן המוח ועד בין הפרשות הללו, כל מקום שנפסק שם רובו טריפה. ואם למטה מצד הפרשות נפסק, כבר תשש כמו והירכיים מעמידין את שדרתו ואינה מתה צדק.

[לשון אחר הביא רש"י שצדן הפרשות' הן זלעות קטנות של אליה, פרשות הוא צד המפריש צדן זלע לזלע].

⁵² [ולפי הלשון אחר הג"ל שהן הזלעות הקטנות רצה להראות לו על גדי חין].

⁵³ רב דימי בר יצחק לא היה לו שהות לעכב עד שיקרענו ויראה לו הפיצולין מנפנים, אלא רצה שיהא מראה לו מנחון, שהחוט לכן הוא ונפרד מנחון כשנכנס בצד האליה לכהן ולכהן מתחת לעכס.

⁵⁴ [וללשון אחר הג"ל היינו שהזלעות נזלעין ואין ניכרין צו כשהוא חין].

⁵⁵ [וללשון אחר הג"ל היינו שכל העצמות זולגות ונפשט הבשר והכל דומה לזלעות].

⁵⁶ [וללשון אחר הג"ל היינו אלא זלע ראשונה של אליה].

⁵⁷ [וללשון אחר הג"ל נסתפק אי צאם נפסק החוט כנגד זלע הראשון נמי טריפה הוה, דאיהו נמי קאי צדן שתי פרשות שיש הפרש צינו לזלעות הגדולות].

⁵¹ ולא אכטריך לפרושי 'ראשונה ושניה איני יודע', דכיון דאמר ודאי טריפה עד פרשה ראשונה ולא היא בכלל, מכלל דמכאן ועד שלישית מספקא ליה, וחדא מינייהו הוא דנקט דלא תימא שניה כשלישית ולקולא.

⁵² [וללשון אחר הוה הספק 'דפי פרשה' אם נפסק החוט אצל תחלת העכס, ולא כנגדו ממש, מאי צהדי עכס חשיב והוא בכלל ה'איני יודע', או צהדי פרשה קמייתא חשיב, וטריפה. וכבר רש"י דלא נהירא, דהא ודאי מן הפרשה היא ולא מצדן הפרשה].

⁵³ [וללשון אחר ספק דרבי ירמיה ד'פרשה עצמה', היינו אם נפסק החוט כנגד פרשה שניה - צדן שצדן זלע ראשון לשני, מהו אם צהדי ראשון שדין ליה וטריפה ודאי היא, או צדן זלע שני שדין ליה והיא בכלל איני יודע].

⁵⁴ [וללשון אחר הג"ל צריך לגרום מאי לאו 'שניה', דראשונה ודאי בכלל צדן הפרשה ראשונה היא].

⁵⁵ יש להסתפק אם למטה ממקום חיבורן צדן קאמר, או למטה ממקום שזוככות על העוף - דהיינו למטה מסוף עכס של כנף המחובר צדן; תוספות ד"ה למטה. [והכריע הרא"ש (סי' י"ב) לקולא, דכוונתו למטה ממקום חיבורן לגוף].

גליון קנין תורה

אבל **רב אדא בר אהבה** אמר, שהכוזית צריך להימצא במקום שהכבד היה משם, דהיינו מקום תלייתה כשהיא מעורה ודבוקה תחת הכליות²⁰.

רב פפא אמר, כיון דנחלקו בה, הלכך בעינן כזית במקום מרה, וגם כזית במקום שהיא חיה.

• כמה ספיקות בכבד שנימלה ונשתייר כזית: (א) **רבי ירמיה** נסתפק מזה הדין כשנשאר כזית בין הכל, אבל לא נמצא כזית שלם במקום אחד אלא מתלקט חצי כזית כאן וחצי כזית כאן. (ב) עוד נסתפק **רבי ירמיה** מזה הדין כשנשאר שיעור כזית, אולם הוא ארוך כרצועה. (ג) **רב אשי** נסתפק מזה הדין כשיש כזית מרודד ומרוקע דק מאוד, והיא גרע מכרצועה. ונשארו הספיקות בתיקו. (ד) **רבי זריקא** שאל **מרב אמי** מזה הדין כשנעקרה הכבד במקומות הרבה, אבל עדיין היא מחובר ומעורה בהטרפיש כאן מעט וכאן מעט, וכולה קיימת. אמר לו רב אמי, איני יודע איזה פגם יש בהא דנעקרה הכבד, בין למאן דאמר דצריך להיות במקום מרה, ובין למאן דאמר דצריך להיות במקום שהיא חיה, שהרי כולה קיימת.

דיני טריפה בריאה

הגמ' מבאר כמה דיני טריפות השייכים בריאה:

(א) משנתינו מנה אחד מן הטריפות הריאה שניקבה. ונחלקו אמוראי באיזה נקיבה נטרפת; לרב, **שמואל**, ורב **אסי ללישנא קמא** היינו כשניקב קרום העליון. ליש **אומריב**, כשניקב קרום התחתון²¹.

אמר **רב יוסף בר מניומי** בשם **רב נחמן** דסבירא ליה שאינה טריפה רק בנקיבת קרום התחתון, שסימון לזכור דין זה הוא 'מלבוש אדום שהריאה מונחת בו', והיינו על שם שקרום התחתון אדום הוא.

ומבאר הגמרא²² דפשיטא שאם ניקב רק קרום העליון שאינו טריפה, שהרי קרום התחתון מוגין על הריאה. וכדאמר **רבא**,

²⁰ ע"פ הפי' הנראה לרש"י וכן מלא. אבל הביא לישראל אחרים, שצריך הכזית להימצא ביומרת הכבד, והן 'טרפשיין'.

²¹ ויתבאר להלן מחלוקת אמוראים האם היינו כשניקב קרום העליון וגם התחתון, או דבנקיבת קרום התחתון בלבד גם כן נטרפה.

²² והיינו לבאר לישראל בנראה הנ"ל דהא דנטרפה צניקב הריאה, היינו כשניקב קרום התחתון; מהר"ם צמח"ה ואמרי, ולב ארי'.

יודע אם זה משום דסובר שאין צריך לבדוק יותר מעד בין הכנפים וכריש לקיש. או דלעולם סבירא ליה כרבי ינאי אלא שעמד לו והלך מיד משום כבוד הנשיא.

נימלה הכבד

במשנתינו מנה אחד מן הטריפות נימלה הכבד ולא נשתייר הימנה כלום. ודייקו בגמ', דהא אם נשתייר הימנה אפילו משהו כשרה, ואף על גב דלא הוי כזית. אולם במשנה לקמן (דף נ"ד.) אמרו, שאם נימל הכבד ונשתייר הימנה כזית, כשרה. ומשמע דאם לא נשתייר אלא פחות מכזית, הוה טריפה.

תירץ **רב יוסף**, שהוא תלוי במחלוקת. דרבי **חייא** היה זורק לכבד של כל בהמה ולא היה אוכלו לפי שלא היה חשוב אצלו.

אבל **רבי שמעון בר רבי** היה מטביל ואוכל כבד של בהמה. ואף על גב דלאו בשר הוא, היה אוכלה משום בריאות משום דקסבר שהנשמה תלויה בה²³. וכיון דסובר דהוה דבר שהנשמה תלוי בה, אם לא נשתייר כזית שתוכל לחזור ולהתרפא, הוה טריפה. וכוותיה אזיל המשנה לקמן דבעי שישתייר כזית.

אבל לרבי חייא דלא היה חשוב לו המרה, אף אם לא נשתייר בה כזית הבהמה כשרה. דלא בעי שיוכל להתרפאות, אלא כל שיש בה שיור פורתא במקום מרה, הבהמה כשרה²⁴. וכוותיה אזיל משנתינו דמבואר דאין צריך לישאר כזית²⁵.

והסימן לזכור מי סובר מזה, הוא דעשירין מקמציין - והיינו **רבי שמעון בן רבי** דבנו של נשיא היה, היה מקמץ ואוכל את הכבד, ולא היה זורקו.

• אירע שחיל השלטון בא לפומבדיתא, וברחו רבה ורב **יוסף** מפניהם. פגע בהם **רבי זירא** ואמר להם, פליטים²⁶, גמירו מינאי הא מילתא דכזית שאמרו במקום שהמרה מחוברת להכבד יהא.

²³ דקיימא לן צמח"ה ברכות (דף מ"ד): כל אבר שיש בו נפש, משיב הנפש. וכדאמרין לעיל (דף ל"ג.) הוואה שיצירא, חותך כזית בשר קודם שתלא נפשה.

²⁴ דלדידיה אין טעם טרפות דיעיל הכבד מממת הכבד עלמו, אלא משום הגנה למרה; חתם סופר.

²⁵ ע"פ פי' השני שכתב רש"י. אבל מצינו פירוש אחר ששמע, שרבי חייא היה זורק לבהמה שלא נשתייר בה כזית של כבד, לפי שקוצר דטריפה הוה. ורבי שמעון צרבי היה טובל ואוכל בהמה כה - שכל מאכלס על ידי טיבול חומץ או חרוסת - לפי שקוצר דבהמה כה כשרה. אולם כח רש"י, דצאיסור והיתר הוה ליה למימר 'טרף ומכשר', ולא 'זריק ומטביל'.

²⁶ ורבי זירא לא היה צריך לברות, דאציו גבאי של מלך היה דנהג בגבולתא מליסר שני; תוספות ד"ה ערוקאי.

גליון קנין תורה

ואין לתרץ דמדמינן ריאה לשמונה שרצים דשנינו בכרייתא דאם נצרר בהם הדם ונאסף במקום אחד, דהיינו האדים העור מבחוץ, אף על פי שלא יצא, הוה חבורה שאינה חוזרת והייבין עליה בשבת. דכיון שהאדים העור מבחוץ בידוע שנקרע העור מפנים וסופו לינקב ולצאת, והכא נמי להאי קרום דריאה חשבת ליה כעור גמור. דאם מדמינן ליה לעור של שמונה שרצים, אפילו האדים מקצתה נמי יהא טרפה.

אלא מסיק **רבינא**, דבין אם האדים כולה ובין האדים מקצתה, הבהמה כשירה^פ.

(ג) **רבא** אמר, ריאה שיבשה מקצתה, הוה טריפה. ואמר **רב פפי** בשמו, דיבשה היינו בשיעור שתפרך אם ממשמשים בה בצפורן.

והנה נחלקו תנאי לענין בכור שאם יבשה אונו הוה מום קבוע המתיר לשחוט ולאכול את הבכור מחוץ לבית המקדש; **לתנא קמא**, נחשב יבשה אם תינקב ואינה מוציאה טיפת דם. **לרבי יוסי בן המושלם**, אף על פי שאין מוציאה דם אין זו יבשה, עד שתיבש כל כך שתהא נפרכת בצפורן. וסברו בגמ' דרבא שאמר לענין ריאה שיבשה דשיעורו כדי שתפרך בצפורן, היינו כרבי יוסי בן המושלם ולא כתנא קמא.

אבל מסיק הגמ', דלעולם אויל אף כרבנן, דרק לענין אוון סבירא להו דכל שתנקב ואינה מוציאה דם כבר דינה כיבשה, כיון דשולט בה רוח, ואויר מבאיש ומקלקל את המכה, שוב אינו חוזר ונעשה בריא. אבל ריאה שאין שולט בה אויר, כל שאין נפרכת בצפורן אף אם כשמנקבים אותה אינה מוציאה דם, עדיין יכולה לחזור ולהיות בריא.

(ד) **רבא** אמר, ריאה שיש על פניה קליפות קליפות שחורות כעין מכות, או שיש עליה כעין כתמים שחורות, או גוונים גוונים כשרה, ודוקא כשהם ממראות כאלו שאין פוסלות כגון אדום וירוק.

(ה) **אמימר** אמר בשם **רבא**, כשניקבה בועה בריאה, ויש להסתפק אם קודם שחיטה ניקבה או לאחר שחיטה, אין מביאין בועה אחרת להקיף ולקרב אצלה ולנוקבה, ולראות אם מראה

ריאה שניטל והופשט קרום העליון, ונשארה בקרום התחתון שהיא כתמרה אדומה, כשרה.

דף מ"ו ע"ב

ואם ניקב קרום התחתון ולא קרום העליון, נחלקו בדיני **רב אחא ורבינא**; אחד מהם אמר, שקרום העליון אינו מוגן. ואחד מהם אמר שגם קרום העליון מוגן, ואינו טריפה עד שינקבו שתייהם. ולהלכה נקטינן, דגם קרום העליון מוגן ואינו טריפה עד שינקבו שתייהם. וכדאמר **רב יוסף**, ריאה דכשנפחין אותה משמעת קול כאילו רוח יוצא ממנה; אם יודעין מאיזה מקום משמעת קול מושבינן עליה נוצה, רוק או קש, ונפחין אותה. אם הם מבצבצים מחמת הנפיחה, הבהמה טריפה משום דידוע שיש שם נקב שהרוח יוצא משם, וגם קרום העליון ניקבה. ואם אינם מבצבצים הבהמה כשרה, משום דידוע שקרום העליון לא ניקבה.

ואם לא ידעין מזהיבא הקול יוצא ופעמים שאין יכול להבחין לשמיעת האוון מהיבין קול זה נשמע, מביאין גיגית מלאה מים, ומושיבין לכולה ריאה לתוכה. והמים צריכה להיות פושרין; לא חמוין, משום דבמים חמוין מתכווץ הריאה והנקב נסתם ואין זו בדיקה יפה. ולא מים קרים, משום דמים קרים מקשיין אותה כאבן, ואם אין שם נקב בקרום העליון ויש נקב בתחתון מתקרע העליון מחמת שהוא קלוש ומים הקרים מותחין אותה כשמתקשה. וכשהריאה היא בתוך המים נפחין אותה, ואם המים מבצבצין, בידוע שיש נקב בין בקרום התחתון ובין בקרום העליון והלכך הבהמה טריפה. אבל אם אין המים מבצבצין, בידוע שרק קרום התחתון ניקב ולא קרום העליון. ומכל מקום משמיע הריאה קול כשנפחין אותה משום דהרוח יוצא מבפנים דרך הנקב ואינו יכול לצאת חוץ מפני קרום העליון שמוגן, ונכנס הרוח לבין ב' הקרומים ולפיכך היא משמעת קול.

(ב) **רבא** אמר, ריאה שהאדימה מקצתה, כשרה משום דחוזר ובריא. אבל האדימה כולה, הוה טרפה דלא הדר בריא.

אבל הקשה עליו **רבינא** מהא דשנינו בכרייתא, שאם חבל בשאר שקצים ורמשים קטנים כגון צפרדעים ודומה להם שעורן רך – חוץ משמונה שרצים שעורן קשה – אינו חייב עליהן בשבת משום חובל עד שתצא מהם טיפת דם. ואף על פי שנצרר הדם והאדים עורן מבחוץ, אין זה לקותא דמתוך שעורן רך הוא ממהר להאדים. ואם כן הכא נמי אף שהאדים הריאה כולה יכול להתרפא, ואמאי חשבינן ליה לנקב.

^פ כ"פ רש"י, והתוס' הביאו בשם ר"ח ועוד ראשונים דלא שגא ושיניהם טרפה.
^ז נאופן שהנקב נמלא במקום שאין ממשמש יד של הטבח, לליכא למיתלייה בטבח.

מחמת נקב שהיה בריאה והעלה הנקב את הבועות הללו סביבו, ולכן אין לה בדיקה כלל, דבודאי יש כאן נקב.

ואם יש בועה אחת ונראה כמיין סדק באמצעיתה ודומה לב/, מביאין קוץ ומנבקין הבועה באחת מצדיה, ורואין; אם הבועות שופכים מאחד להשני על כרחך בועה אחת היא וכשרה. ואם אינן שופכים מזו לזו, על כרחך שנים הם והוה טריפה.

• ואמר **רבא**, ה' אוני יש לריאה. כאשר פני הבהמה פונות כלפי הטבח ויהיין שהבהמה תלוי ובני מעיה כלפי הטבח, יש שלש אונות מימין, ושתים בשמאל. אם חסר אחת או יש אחד מיותר, או אם נתחלפו ויש שתים מימין ושלש בשמאל, הבהמה טריפה.

פעם הביאו לפני **מרימר** לשאול על בהמה שהיה להריאה שלה אונה יתירה, ורב אחא ישב אז אצל הדלת. כשיצא הטבח מן הבית שאל **רב אחא** מהטבח, מה הורה לו מרימר. אמר לו הטבח, שהכשירה. רב אחא שסבר כרבא דאם יש בה אונה יתירה הוה טריפה, ולכן אמר להטבח להביאו שוב לפני מרימר, דשמא לא עיין בה שפיר. כשהביאו הטבח לפניו אמר לו מרימר, לך ותאמר למי שיושב אצל הדלת שאין הלכה כרבא דבהמה שיש בה אונה יתירה הוה טריפה.

אבל הא דאונה יתירה כשרה, היינו רק כאשר היא עומדת בשורת שאר האונות. אבל אם היא נמצאת בין שורות האונות – כגון עינינותא דוורדא' שהיא בין שתי הערוגות מלמטה, או שיש אחת באמצע האומא על גבה שלא כסדר חיתוכא דאוני, הוה טריפה.

פעם הביאו לפני **רב אשי** בהמה שהיתה לה אונה יתירה בין הערוגות למטה, ורצה רב אשי למיטרפה. אמר לו **רב הונא מר בר אביא**, הרי כל החיות הרועות באפר ויש אומרים כל החיות שהם בריאות ושמותן יש להם כן, וקוראין לה הטבחים עינינותא וכמו אינינותא – אונה קטנה דוורדא ועל שם שהיא קלושה ואדומה' ולכן אין להטריפה כיון שדרכה בכרצ'א. והא דלא נטרף בעינינותא, היינו רק כשהעינינותא נמצאת בין הערוגות מבפנים ומתחת, מול הקרקע,

²⁵ משום דקצירא ליה לרצא דאם יש אחת מיותר, כנטול דמי, אולם אין הלכה כמותו וכמו שימצא. וראה רש"י שהכשיר מורו רבינו יעקב בהמה כזה שהיה לה אונה מיותר. אבל לענין חסר ומחלק האונות, הלכה כמותו.

²⁶ והא דלמר דצניי צניי הוה טריפה, היינו היכא דגדולה הרבה ואין דומה לענינותא דורדא; תוספות ד"ה כל הני עמי. [אז היכא דאיכא שנים לשעת רש"י להלן; ראש יוסף].

הנקבים שוים, כיון שנעשית בה בועה אין מראה ניכר בה שעשוי להשתנות בכל שעה, ושמא מראה אחר היה לו ונשתנה.

אונות שבריאה הסרוכות

רבא אמר, כשיש שתי אונות של הריאה הדבוקות זו בזו, לא מהני לה בדיקה, דסירכא זו ודאי מחמת נקב היא באה. דמתוך שהריאה שואבת כל מיני משקה והמושקה נעשה בתוכה כמיין ליחה עבה ויוצא מעט מעט דרך הנקב, נקפה ונעשה קרום. ואף על פי שהוא סותם הנקב ואין מוציא רוח, לא הוה אלא כקרום שעלה מחמת מכה בריאה שאינו קרום כיון שסופו ליסתר.

והיינו דוקא כשנדבקו האונות שלא כסדרן, כגון ששתים החיצונות נדבקו אהדדי בסירכא ממעל לאמצעית או מתחתיה, דזו הולכת לכאן וזו הולכת לכאן, ולבסוף הקרום מתפרק ונסתר. אבל אם נדבקו האונות הסמוכות זה לזה דרך גדילתן כסדרן הראוי, זו מגינה על זו והדרא בריא, שמתוך ששוככות זו על זו אינן מתפרקות והקרום הולך וחוקץ.

דף מ"ז ע"א

• ואמר **רבא**, אם נמצא שני בועות על פני הריאה וסמוכות אהדדי, לא מהני לה בדיקה. דקים ליה לרבא דאינן סמוכות אלא

²⁶ ולכן אינו דומה לניקבה הריאה עצמה, דלמרינן לקמן (דף נ.) דמקיפין ומביאין ריאה אחרת לדמות הנקבים לראות אם אירע מהיים או לא.

²⁵ אע"ג דקרום העולה מחמת מכה אינו קרום, היינו כשאינו סרוך בשום מקום, אבל כשהיא סרוכה במקום שאינה עומדת להספרק סותמתה ומגינה יותר, לפי שהקרום הולך וחוץ; תוספות ד"ה היינו.

וכתב רש"י דכן הלכה, דליכא מאן דפליג עליה. ואונה הסרוכה צאומא שאללה, צא מעשה לדי רש"י ושאל רבינו יעקב בר רבי יקר, והתירה כשכילה, אולם יש שאוסרין. האוסרין אומרים כיון דיש סירכא הרי ודאי יש נקב, ולא מצאנו שהתיר רבא אלא צאומי הסמוכין להדדי, אבל לא צאומי. דאומי משום שעומדין צמייר החוה, ומתחממות והדר וצריא. ומדע שהרי צריאה הסמוכה לדופן צאומי כשרה, ואילו הסמוכה צאומא, הוה טריפה. והמתירים סוצרים דלא מציינו אומא בגמרא, ורצא לא אמר טעמו משום חוס, דהא בכל הריאה אמרן לעיל דלא שלט בה אורא. ורצא הרי פי טעמו משום דהיינו רצייתיהו – כלומר כן הן גדילות זו עם זו ואין מתפרקות זו מזו, הלכך לא שגא אוני ולא שגא אומא. ורצא דנקט אוני הוה משום דעיקר מילתיה דאורי לן דשלא כסדרן טריפה, ואף על גב דאי הויה סריי אוני צדופן הוי כשרה, כדלמרינן לקמן (דף מ"ח.), לכן אשמעינן רבא דהתם היינו טעמא דכיון שהחלל צר הן שוככות תמיד אצל הדופן ואין מתפרקות ממנו. אבל שלא כסדרן מתפרקות הן, שהרי אמנעית מפרקתן. ולא ימינא דותק הדופן מעמידן שלא יתפרקו זו מזו. אבל צאומא ואומא שלא כסדרן, לא אינטיכא לן לאורוי לאיסור, דכיון דצרוחב החלל הן עומדות מי יחזיק בה שלא יתפרקו.

ולענין סירכא הנמצא בעינינותא דוורדא, כל היכא דהיא הוה טריפה, דכוליה אונות לגבה ידיה שלא כסדרן נינהו.

אבל אם העינותא נמצאת על גבה של ריאה, אפילו היא קטנה כעלה של הדם, הוה טריפה.¹

דף מ"ז ע"ב

עוד דיני טריפה בריאה

הגמ' הביא עוד כמה דיני טריפה בריאה:

(א) רפרם אמר, ריאה הדומה לבקעת עין, הוה טריפה. ונאמרו כמה דרכים לפרש דבריו במה נדמה הריאה לבקעת עין: (א) בחזותא, ודנפיהה – שדומה לעין במראיתא שהיא לבנה כמראה עין, (ב) בגישתא, ודפחזיא – שקשה מושושה כעין, (ג) שהיא חלקה כבקעת עין, שאין בה דיתוך של אונותא.²

(ב) רבא אמר דיני צבעים שונים שבריאה: (א) צבע כחול, כשרה. (ב) כקורט דיו יבש והוא שחור, הוה טריפה. דאמר **רבי חנינא** לענין דם נדה, דצבע שחור אדום הוא, אלא שלקה. וכיון דלקותא הוא, סופו לירקב ולינקב. (ג) ירוקה כמין עשבים, כשרה. (ד) אדומה כשרה, משום דהדרא בריא.³

ודיני ירוק ואדום נלמדו מדברי **רבי נתן** שאמר, פעם אחת הלכתי לכרכי הים, באתה אשה אחת לפני, שמלה בנה ראשון ומת, מלה השני ומת, השלישי הביאתו לפני, ראיתו שהיה אדום. אמרתי לה בתי המתני לי עד שיהא דמו נבלע בבשרו, שהיה דמו הולך בין עור לבשר והווי כמו שאין לו דם – והדם הוא הנפש – ומתוך שאין בו חיות הוא מת במכה קלה. המתינה לו ומלה אותו, וחיה, והווי קורין את התינוק 'נתן הבבלי' על שמו.⁴

¹ וכתב רש"י דמדקצר רב אשי למוטרפה, שמע מינה לאו אורחה צהכי נקב צנהמות צרייתא. וצנהמות דידן דרובי יש להם עינויתא, אס נמצא ריאה שאין לה הצהמה מ"מ כשרה.

עוד מביא רש"י בשם תשובות הצבליים, שאס חסרו אונות הימין, מנטרפין לה העינויתא אכלה הואיל ויתרת היא. אכל כתב רש"י דאין נראה לומר כן, והאיל ואותו אונה יתירה אינו עומד צורה אחת עם שאר האונות של כל הימין, והוה כחליף של ימין צשמאל דטרפה.

עוד כתב רש"י, דאס נמצא צנהמה שיש לה שני 'עינויתא' שמעתי מפי מורי הזקן שנתלקו צה גדולי הדור – רבי יהודה בן רבי ברוך, ומציריו ולא פירש לי דעתו. ונראה לי שהיא טרפה, דהא יתרת צדיני ציני היא ולאו אורחה, דהא אף אס נמצא צה חדא לא אכשרן אלא משום דכל הך חיות הכי אית להו. אכל שמיס שאין הדקך להיות כן, אין הצהמה כשרה.

² אכל היכא דלא מחתכא צחיתוך גמור, וסקק כמין מראה הפרש ניכר צו, כשרה כיון דאינה חלקה כמו עין.

³ דאין לך דבר העומד צפני פיקוח נפש חוץ מעצמות כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים.

שוב פעם אחת הלכתי למדינת קפוטקיא, באתה אשה לפני, שמלה בנה ראשון ומת, מלה שני ומת, השלישי הביאתו לפני, ראיתו שהיה ירוק, הצצתי בו ולא היה בו דם ברית. אמרתי לה, בתי המתני לי עד שיפול בו דמו, המתינה לו ומלה אותו וחיה. והווי קורין את התינוק 'נתן הבבלי' על שמו. הרי למדנו מדברי רבי נתן שהצבעים ירוק ואדום סופם להתרפא.

(ג) רב כהנא אמר, ריאה שמראה שלה דומה לכבד, כשרה דבהכי לא הוה לקותא. אבל אם היא דומה לבשר, הוה טריפה דבהכי הוה לקותא. וסימון לזכור **ובשר בשדה טרפה** שאם דומה לבשר, הוה טריפה.

(ד) רב פמוא בריה דרבא אמר, ריאה שהיא ירוקה אבל לא כעשבים אלא כמראה כשותא, או כמראה מוריקא וברכוס, או כמראה ביצה וכל אלו מיני ירוק הן, אלא שזה משונה מזה, הוה טריפה. וצבע ירוק הכשרה היינו רק כשהיא ירוק ככרתי.

(ה) רבינא אמר, ריאה שיש בה מקום אטום שאין נכנס רוח לתוכה ושנפחה ונשאר בה מקום שאינו עולה כנפחה, מביאין סכין וקורעין אותה מקום. אם יש בה מוגלא, ודאי מחמת מוגלא הוא דאטום וכשרה. ואם אין לה מוגלא, מושיבין על מקום האטום לאחר שנקרע נוצה או רוק ונפחים לתוכה; אם הם מבצבצים, הבהמה כשרה דהא נכנס בה רוח. ואם לא, לקותא הוא והוה טריפה.

(ו) רב יוסף אמר, קרום שעלה מחמת מכה בריאה, אינו קרום כיון שסופו ליסתר. וכל מרכי דריאה קרום העולה מחמת מכה הן, חלקך אף על גב דאין יוצא ממנה רוח הוה טריפה.

(ז) עוד אמר רב יוסף, ריאה דכשנפחין אותה משמעת קול כאילו רוח יוצא ממנה, אם יודעין מאיזה מקום משמעת קול מושיבין עליה נוצה, רוק או קש ונפחין אותה. אם הם מתנענים מחמת הנפחה, הבהמה טריפה משום דידוע שיש שם נקב שהרוח יוצא משם. ואם אינה מתנענעת הבהמה כשרה, משום דידוע שאין הרוח יוצא משם.

ואם לא ידעיןן מהיכא קולה יוצא, מביאין גיגית מלאה מים, ומושיבין לכולה ריאה לתוכה. אבל לא מים חמוין, משום דמכווין הריאה והנקב נסתם ואין זו בדיקה יפה. וגם לא מים קרים, משום דמים הקרים מקשיין אותה, וקרום הדק כשהוא מתקשה נסתר במשמוש היד, ופעמים שעד עכשיו לא היה בה נקב ועכשיו יעשה בה נקב על ידי מים הקרים. אלא מכניסה לתוך מים פושרין ונפחין אותה, אם המים מבצבצין, בידוע שיש נקב בין בקרום התחתון ובין בקרום העליון והלכך הבהמה טריפה. אבל אם אין

גליון קנין תורה

אמנם דהו, דלעולם איירי כשחסרה מבחוי, והא דאיצטריכא לאשמעינן 'חסרה' היינו דתנא דמתניתין אתי לאשמעינן דלא פליג רבי שמעון ואמר שאינה טריפה עד שתינקב לבית הסמפונות, רק בנקב דאין בה חסרון. אבל בנקב שיש בה חסרון אפילו רבי שמעון מודה דהוה טריפה אף אם לא הגיע הנקב לבית הסמפונות.

רבי חנניה חלש, עלה אצלו **רבי נתן** וכל גדולי הדור לבקרו. הביאו לפניו ריאה שנשפכה כקיתון, והכשירה. אמר **רבא**, דהיינו רק בשלא נימוקו הקנוקנות. אמר ליה **רב אחא בריה דרבא** ל**רב אשי**, מנא ידעינן שלא נימוקה אחת מהן. אמר לו רב אשי, מביאין קערה של חרס המחופה באבר – דחלק היא ונראה יפה, וקורעים הקרום והכל נשפך לתוכה. אם יש בה כעין חוטמים לבנים אז הוה טריפה דאז ודאי נראה שמיחוי הסמפונות הוא. ואם אין בה כעין חוטמים לבנים, לא נימוקו הקנוקנות והבהמה כשרה.

המים מבצבצים, בידוע שרק קרום התחתון ניקב ולא קרום העליון. ומכל מקום משמיע קול משום דהרוח יוצא מבפנים דרך הנקב ואינו יכול לצאת הוץ מפני קרום העליון שמוגן, ונכנס הרוח לבין ב' הקרומים לפיכך היא משמעת קול.

(ח) עולא אמר בשם **רבי יוחנן**, ריאה שנשפכה כקיתון – שבשר הריאה נימוח בתוך קרומים שלה ונשפך מראשה לסופה ומסופה לראשה בתוך הקרומים, ואף על פי שחסרון היא, שמתחלה כולה מלאה, ועכשיו הציה ריקנית, כשרה. הרי מבואר דסבירא ליה דחסרון מבפנים לא שמיה חסרון.

הקשה לו **רבי אבא**, הא תנן במשנתנו הריאה שניקבה או שחסרה, הוה טריפה. ואין לפרש ד'חסרה' היינו מבחוי, דאם כן היינו ניקבה שאי אפשר לחסרה שלא ינקב הקרום. אלא לאו על כרחך דחסרה מבפנים, ושמע מינה חסרון מבפנים שמיה חסרון.

שאלות ותשובות לחזרה

דף מ"ב ע"א

א. מה השיעור באלו לחיות טריפה; (א) נקובת הוושט, (ב) פסוקת הגרגרת, (ג) ניקב הקרום של מוח, (ד) ניקב הלב, (ה) נשברה עצם השדרה, (ו) ניטל הכבד?

(א) נקובת הוושט: במשהו, (ב) פסוקת הגרגרת: ברובה לרחבה, (ג) ניקב הקרום של המוח: במשהו, (ד) ניקב הלב: במשהו עד לבית חללו, (ה) נשברה עצם השדרה: אם על ידי זה נפסק החוט שלה, (ו) ניטל הכבד: ולא נשתייר הימנו כלום [היינו לתנא דמשנתינו, ויתבאר עוד להלן שאלה ל'].

ב. מהו שיעור נקובת הריאה לחיות טריפה? (לתנא קמא, ולרבי שמעון)

לתנא קמא: ריאה שניקבה במשהו אף אם לא ניקבו רק העור של אונות הריאה [ויתבאר להלן אם היינו קרום העליון לבד או גם קרום התחתון].
לרבי שמעון: אינה טריפה עד שתינקב לבית הסמפונות.

ג. מה השיעור באלו לחיות טריפה; (א) נקובת הקיבה, מרה, והדקין, (ב) נקובת כרס הפנימית, (ג) כרס החיצונה שנקרע, (ד) המסס ובית הכוסות שניקבו?

(א) נקובת הקיבה, מרה, והדקין: במשהו, (ב) נקובת כרס הפנימית: במשהו, (ג) כרס החיצונה שנקרע; לתנא קמא, כשנקרע רובה, לרבי יהודה בשור גדולה כשנקרע טפח אף על פי דלא הוי רובה, בשור קטנה כשנקרע רובה, (ד) נקובת המסס ובית הכוסות: במשהו, כשהנקב נראה מבחוץ [ולאפוקי כשניקבו במקום חיבורן בשתי דופנותיהן, והנקב הולך מחללו של זה לחללו של זה].

ד. מה הדין כשנפלה מן הגג ואין שבר נראה בה? (רש"י)

אם שחטה מיד, טריפה אף על פי שאין שבר נראה בה, דחוששין שנתרסקו ונתפרקו אבריה. אבל אם שהתה מעת לעת ושחטה, כשרה, ואף על פי שלא עמדה.

ה. מה השיעור לחיות טריפה כשנשתברו צלעותיה בלא שום נפילה?

כשנשתברו רוב צלעותיה.

ו. באיזה דרוסה הוה טריפה; בבהמה דקה ובבהמה גסה? (לתנא קמא, ולרבי יהודה)

בהמה דקה: לכולי עלמא הוה טריפה אפילו על ידי דרוסת זאב שהכה בצפרניו ומטיל בה ארס ושורפה. בבהמה גסה: לתנא קמא, אף על ידי דרוסת הזאב נטרפה הבהמה. לרבי יהודה, רק דרוסת ארי הוה טריפה, ולא דרוסת הזאב. [ויתבאר להלן (דף נ"ב): דאפשר דבאמת ליכא מחלוקת בין רבי יהודה לתנא קמא רק בא לפרש דבריו].

גליון קנין תורה

ז. באיזה דרוסת עוף הוזה טריפה; בעופות דקים, ובעופות גסים?

בעופות דקים: הוזה טריפה על ידי דריסת העוף 'נץ'.
בעופות גסים: הוזה טריפה על ידי דריסת העוף 'גס'. [ועי' שינון בהערה, דכל זה מדברי רבי יהודה הוא].

ח. מה למדנו מהא דמסיים המשנה, זה הכלל, כל שלקתה מכה שאין בהמה לקויה דוגמתה ראויה לחיות, הוזה טריפה?

דסבירא ליה לתנא דמשנתנו דטרפה אינה חיה.

ט. "אמר רבי שמעון בן לקיש רמז לטרפה מן התורה מנין", למה אין לפרש כפשוטו דרבי שמעון בן לקיש בא למצוא רמז לאיסור אכילת טריפה?

דהא כתיב להדיא ובשר בשדה טרפה לא תאכלו.

י. מה עוד ילפינן מפסוק זה? והאיך אפשר ללמוד ממנה גם איסור אכילת טריפה? (רש"י)

ילפינן מיניה איסור בשר קדשים שיצא חוץ ממחיצתו, ומכל מקום מדכתיב 'טרפה' משמע טריפה ממש.

יא. מהיכן מצא רבי שמעון בן לקיש רמז דטריפה אינה חיה, וכתנא דמשנתנו?

דכתיב וזאת החיה אשר תאכלו, ויש לקרות 'זאת חיה' - חיה אכול, ושאינה חיה לא תיכול, מכלל דטרפה לא חיה.

יב. למאן דאמר טרפה חיה, מהיכן יליף ליה; להחיה אמינא, האיך נרחה, ולמסקנא?

להנה אמנא: מדכתיב 'זאת' החיה אשר תאכלו וזאת מיעוטא הוא, ובא לומר דסתם בהמות שהן חיות - אכול, אבל חיה אחרת כגון טרפה אף על פי שהיא חיה, לא תאכל. הרי מבואר דטריפה אכן חיה.

ונבטח: דהא מאן דאמר טריפה לא חיה, יליף מזאת' הא דלמד מיניה תנא דבי רבי ישמעאל, מלמד שתפס הקדוש ברוך הוא מכל מין ומין והראה לו למשה ואמר לו, זאת אכול וזאת לא תיכול. ולפי זה גם מאן דאמר טריפה חיה איצטריך ליה ל'זאת' לדרשה זו.

למסקנא: דכתיב בין החיה הנאכלת, ובין החיה אשר לא תאכל דאף על פי שחיה, מכל מקום לא תאכל אלו שמונה עשרה טרפות שנאמרו למשה מסיני.

דף מ"ב ע"ב

יג. על מי שייך להקשות דמצינו יותר מי"ח טריפות, על תנא דמשנתנו או על תנא דבי רבי ישמעאל?

על תנא דמשנתנו: ליכא קושיא, דכיון דלא נקט מנין של טריפות יש לומר ד'תנא ושייר', ושאר הטריפות הם בכלל הא דמסיים 'זה הכלל'.

לתנא דבי ר' ישמעאל: כיון דאמר 'אלו י"ח טרפות' קשה הרי יש יותר.

קנין תורה גליון

י. כאיזה שיטה אזיל תנא דבי רבי ישמעאל שלא מנה הטריפה של בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה [לדברי הגמ' כאן]? ומהיכן יש להוכיח שתנא זו סבירא ליה דלא הוה טריפה?

דסבירא ליה כרבי שמעון בן אלעזר דלא הוה טריפה. ולא משום דאמר רבי שמעון בן אלעזר דאף כשנתחכו רגליה מן הארכובה ולמעלה יכולה ליכוות ולחיות, דעדיין יש לומר דטריפה הוה דהא תנא דבי רבי ישמעאל סבירא ליה דטריפה חיה. אלא משום דרבי שמעון בן אלעזר אמר להדיא דנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה לא הוה טריפה.

מז. באיזה טומאה מטמא; (א) שדרה שלמה וגולגולת שלמה, ורוב מניינו ורוב בניינו, (ב) עצם כשעורה?

(א) שדרה שלמה וגולגולת שלמה, ורוב מניינו ורוב בניינו: מטמא גם באהל.
(ב) עצם כשעורה: מטמא רק במגע ובמשא.

מז. כמה יהא חסרון בשדרה שלא תטמא באהל? (לבית שמאי, ולבית הלל)

לבית שמאי: שתי חוליות. לבית הלל: חוליא אחת.

יז. כמה חסרון יהא בשדרה שתהא טריפה?

לבית שמאי: לא הויא טריפה בחסרון פחות משתי חוליות. לבית הלל: בחסר חוליא אחת כבר הוה טריפה.

יח. האיך אמר תנא דבי רבי ישמעאל 'אלו י"ח טריפות', הא בנוסף על אותן י"ח שנחשבו במתניתין איכא חסרון בשדרה?

דהמסת ובית הכוסות שניקבו נחשבים לטריפה אחת כיון שהם אחד סמוך לשני, ובמקום אחד מהם יש לחשוב חסרון בשדרה.

יט. מה הדין בבהמה 'גלודה' – שניטל עורה והופשטה כולה או מחמת שחין או מחמת מלאכה (לחכמים, ולרבי מאיר)? וכמאן סבירא ליה תנא דבי רבי ישמעאל [לשיטת הגמ' כאן]?

לחכמים: הוה טריפה. לרבי מאיר: כשרה.
ותנא דבי רבי ישמעאל סבירא ליה כרבי מאיר דמכשיר, ולכן לא מנה אותה במנין הטריפות.

כ. מה הדין בריאה שצמקה ונתקשה כחירות של דקל, ולמה; כשנעשה בידי שמים, כשנעשה בידי אדם?

נעשה בידי שמים: לא הוה טריפה משום דהדרא בריא.
נעשה בידי אדם: הוה טריפה משום דשוב אינה מבריא.

כא. האיך אמר תנא דבי רבי ישמעאל 'אלו י"ח טריפות', האיכא נמי ריאה שצמקה ונתקשה בידי אדם?

דהא דחשיב תנא דמשנתנו ניקבה המרה במנין הטריפות, היא שיטת יחידאה וכרבי יוסי ברבי יהודה לקמן (דף מ"ג.), אבל תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דמרה שניקבה הוה טריפה, ובמקומה יש להכניס ריאה שצמקה.

גליון קנין תורה

כב. מה הן השבע שמעתתא שאמרו האמוראים בדיני טריפה שלא נמנו במשנה אלא מקובלים היו מרבין?

(א) עצם הירך שקפץ ממקומו שהוא בחור שבעצם האליה [באופן שניקב הגיד שבראשו שמחובר לחור]. (ב) בהמה שלקתה בכוליא אחת [וכל שכן בשתיהן, ובאופן שהגיע הלכותא עד למקום חריץ]. (ג) ניקבה הטחול [כשניקבה בעליונה מקום שהיא עבה, אבל ניקבה בקצה הדק, כשרה]. (ד) סימנים שנתלשו ברובן בכמה מקומות ומחוברין כאן מעט וכאן מעט. (ה) נעקרה צלע אחת מעיקרה עד חצי חולייתה. (ו) גולגולת שהוכתה מכות רבות ולא נפחתה ולא ניקב הקרום, אם רובה נחבסה. (ז) נקרע רובו של בשר החופה את רוב הכרס לבדה בלא בית הכוסות והמסס, [ואף על גב דלגבי כל הבשר לא הוה אלא מיעוט - שהרי אותו בשר מחזיק כל בני המעיים והולך עד הירכים, לא משערינן אלא במה שכנגד הכרס].

כג. האיך אמר תנא דבי רבי ישמעאל 'אלו י"ח טריפות', האיכא נמי הני שב שמעתתא?

דמנה שמונה הטרופות של נקובה כאחת, הרי נחסרו שבעה מהמנין, ויש לחשוב במקומם שבעה טריפות אלו.

כד. מה הן השמונה טריפות שעל ידי נקיבה במשנתנינו?

(א) ושט, (ב) קרום המוח, (ג) לב, (ד) ריאה, (ה) קיבה, (ו) מעיים, (ז) כרס הפנימי, (ח) המסס ובית הכוסות.

כה. למסקנא, מה הן הי"ח טריפות שמנה רבי ישמעאל?

(א) תשעה טריפות שעל ידי נקיבה: (א) ושט, (ב) קרום המוח, (ג) לב, (ד) ריאה, (ה) קיבה, (ו) מעיים, (ז) כרס הפנימי, (ח) המסס ובית הכוסות, (ט) טחול [והיא מהשבע שמעתתא]. (ב) שתי טריפות שעל ידי פסוקה: (א) גרגרת, (ב) חוט השדרה, (ג) ניטל הכבד ולא נשתייר הימנו כלום, (ד) הריאה שחסר ממנה, (ה) נקרע כרס החיצונה, (ו) נפלה מן הגג ואין שבר נראה בה, (ז) נשתברו רוב צלעותיה אפילו בלא שום נפילה, (ח) דרוסה, (ט) בהמה שנחתכו רגליה, וקרבנן דהוה טריפה, (י) חסרון בשדרה, (יא) גלודה, וקרבנן דהוה טריפה. (יב) ריאה שצמקה בידי אדם, (יג) עצם הירך שקפץ ממקומו שהוא בחור שבעצם האליה, (יד) בהמה שלקתה בכוליא אחת, (טו) סימנים שנתלשו ברובן בכמה מקומות ומחוברין כאן מעט וכאן מעט, (טז) נעקרה צלע אחת מעיקרה עד חצי חולייתה, (יז) גולגולת שהוכתה מכות רבות ולא נפחתה ולא ניקב הקרום, אם רובה נחבסה, (יח) נקרע רובו של בשר החופה את רוב הכרס בלא בית הכוסות והמסס.

כו. למה לא נמנו בכלל הי"ח טריפות; (א) חליף דאוני דריאה, (ב) ריאה דדמיא לבישרא ולביעתא, ואטום בריאה, (ג) וחליף דשני קרומים דורשמי? (רש"י)

(א) ריאה שנתחלפו מנין האונות של ימין ושמאל, היינו חסרה ממקום שהיא ראויה להיות שם. (ב) הנך לקותא נינהו וכל לקותא סופה לינקב, והויא לה נקובה. (ג) ושט שנתחלפו הקרומים שלה שניהם נטולים ממקום שהן ראויין להיות ואין לך נקובה גדולה מזו.

דף מ"ג ע"א

כו. לעולא, מה הן השמונה מיני טרפות שנאמרו לו למשה כסיני? ומה בא לאפוקי?

(א) נקובה, (ב) פסוקה, (ג) נטולה [ובכללה; גלודה שנטולה עורה, וקולית הירך ששף ממקומו], (ד) חסורה [ובכללה נחתכו רגליה], (ה) קרועה [ובכללה בשר החופה], (ו) דרוסה, (ז) נפולה [נפלה מן הגג], (ח) שבורה [ובכללה נדלדלו סימנים, עקירת צלע, וחביסת גולגולת].
ובא לאפוקי בהמה שלקתה בכוליא אחת דלא הוה טריפה.

קנין תורה גליון

כח. למה אין לומר דבהמה שלקתה ככוליא אחת הוה טריפה גם לעולה ושהיא בכלל נקובה? (רש"י)

דאם כן הוה ליה ניקבה הכוליא, והא ליכא למאן דאמר דהוה טריפה.

כט. מה הדין בניקבה המרה (לתנא קמא, ולרבי יוסי ברבי יהודה בברייתא)? וכמאן פסק רבי יוחנן?

לתנא קמא, לא הוה טריפה. לרבי יוסי ברבי יהודה, הוה טריפה.

ופסק רבי יוחנן כוותיה דרבי יוסי ברבי יהודה דהוה טריפה.

ל. מהיכן הביאו חכמים ראייה לדבריהם דניקבה המרה לא הוה טריפה, והאיך דחה רבי יוסי ברבי יהודה הראייה? ומהו הסיוע שהביא

רבי יוסי ברבי יהודה לדחייתו?

חכמים הביאו ראיה: מהא דאמר איוב **ישפוך לארץ מרתי הרי דניקבה המרה שלו**, ומכל מקום עדיין איוב קיים.

רבי יוסי ברבי יהודה דחה הראיה: שאין מוכירין מעשה נסים להביא ראיה מהן.

והביא סיוע לדחייתו: דהא אמר איוב גם כן **יפלח כליותי ולא יחמול** והיינו לקותא של הכליות, דודאי הוה טריפה ואי

אפשר לחיות כן. אלא על כרחך נס היה, משום דשנצטוה השטן לשמור נפשו בדכתיב **ויאמר ה' אל השטן הנו בידך רק את**

נפשו שמור.

לא. מה הדין בבהמה שניטל הכבד שלה, כמה צריך להשתייר ממנה שלא יהא טריפה? (לתנא דמשנתינו, ולתנא לקמן (דף נ"ד ע"א))

לתנא דמשנתינו: אם נשתייר הימנו אפילו משהו, לא הוה טריפה.

לתנא דמשנה לקמן: רק אם נשתייר הימנו כזית לא הוה טריפה.

לב. כמי פסק רבי יוחנן, ולמה? (לרב יצחק ברב יוסף, ולרבה בר בר חנה)

לרב יצחק ברב יוסף: פסק כמשנה דלקמן דרק אם נשתייר הימנו כזית לא הוה טריפה, דלא סבירא ליה הא דאמרו בשם

רבי יוחנן הלכה כסתם משנה, אלא היכא דסבירא ליה אמר בהדיא הלכה כמשנה זו.

לרבה בר בר חנה: יש ספק כמי ההלכה, דהא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה, וכיון דמשנתינו סתם דלא בעינן כזית,

והמשנה דלהלן סתם דבעינן כזית, מאי אולמא האי סתם משנה מהאי סתם משנה.

לג. למאן דאמר דאמר רבי יוחנן 'הלכה כסתם משנה', מה הדין כשיש שני משניות הסותרות זו את זו? (רש"י)

היכא דאיכא טעמא לאלומי חדא מחברתה אזלינן בתר ההיא. ואם ליכא טעמא לאלומי חדא נשאר בספק ולא קבע בו

הלכה כאחד מהם. [וכיון דכאן יש לנו שני משניות הסותרות וליכא טעם לאלומי אחד, הלכך מאן דאמר דפסק רבי יוחנן כמשנה דלקמן על כרחך לא סבירא ליה

האי כללא דהלכה כסתם משנה].

לד. באיזה נקובה במרה מודה רבי יוסי ברבי יהודה דכשרה?

כשנקובה במקום דיבוקה בכבד, שחבור הכבד סותם את הנקב.

גליון קנין תורה

לח. מזה הדין בניקב הקורקבן וכיס שלו – קליפה הפנימית – קיים? ומה הדין כשניקב הכיס והקורקבן קיים?

כשרים, דאינה טריפה עד שניקבו שניהם.

לו. מזה הדין בניקבו שניהם זה שלא כנגד זה, ולמה?

ללישנא קמא דגמרא אמר מר זוטרא בשם רב פפא: טרפה. משום שהמאכל מתאסף שם ומחלחלן ונכנס בנקב עד שיוצא דרך נקב השני.

לרב אחא בריה דרב יוסף אמר מר זוטרא בשם רב פפא, וכן סבירא ליה לרב אשי, ולרב נחמן [לפי גירסת הב"ח]: כשרה, כיון שמונח תמיד במקום אחד, וכמו שהוא עומד כן נשאר ולעולם אין מתכוונים הנקבים זה כנגד זה.

לז. מזה הן צבעון של שני העורות של הוושט? ומה הדין אם נתחלפו החיצון והפנימי?

הצבעים: החיצון אדום, והפנימי לבן. נתחלפו: הוה טריפה.

לח. מזה הדין בשני עורות של וושט; (א) שניקב זה בלא זה, (ב) שניקב זה שלא כנגד זה?

ניקב זה בלא זה: כשר.

ניקב זה שלא כנגד זה: ללישנא קמא דגמרא אמר מר זוטרא בשם רב פפא, כשר. ללישנא דרב אחא בריה דרב יוסף אמר מר זוטרא בשם רב פפא, הוה טריפה, משום כשהבהמה אוכלת בה וצועקת בה מתרווח ומתכווצת, ולכן אף שהנקבים הם זה שלא כנגד זה לפעמים יכוונו אחד מול השני, וכן סבירא ליה לרב אשי.

לז. קרום שעלה מחמת מכה בוושט, האם מהני להכשירה שלא יהא טריפה?

אינו קרום, ואפילו עלתה בו סתימה עבה אינה מתקיימת, והוה טריפה.

דף מ"ג ע"ב

מ. ספק דרוסה; האם צריך בדיקה? והאיך בודקין אותה מבפנים או מבחוץ, ולמה?

גם ספק דרוסה צריכה בדיקה, ובסימנים אינם טריפה עד שיאדימו הסימנים עצמן שהארס מאדים הסימן, ובוושט אינו ניכר האדמימות אלא מבפנים שהעור לבן, אבל אין לו בדיקה מבחוץ לפי שהעור החיצון אדום ואין טפת דם נכרת בו.

מא. האם שייך לעשות בדיקת הוושט מבפנים במקום חשש נקב, או בחשש דרוסה; בעוף, ובבהמה? (רש"י)

בעוף: אפשר לעשות בדיקת ושט מבפנים, אפילו לנקב, שבודק הקנה תחלה מבחוץ לפני השחיטה, ושוחט רק הקנה, ולאחר שחיטת הקנה בודק הוושט על ידי שמהפכו לבדקו מלפנים.

בבהמה: בנקב לא מהני לה בדיקה לאחר השחיטה, דדלמא במקום נקב שחט. אבל לענין דרוסה אפשר לבדקה גם לאחר השחיטה, משום דכל מקומו של ארס מאדים, ואפילו לאחר ששחט באותו מקום יש בו היכר במשהו.

מב. כשהביאו ספק דרוסה לפני רבה, למה בדיקת תחלה את הוושט מבחוץ?

לא עשה כן אלא לחדודי לאביי כדי שישאל לו.

גליון קנין תורה

מג. לעולא, בהמה שאכלה קוץ ונתחב לתוך הוושט ואינו נראה נקובתו מבחוץ, האם צריך לחשוש שמא ניקב?

לא, אלא אמרינן דלא היה כאן נקב והוה כשר.

מד. האיך פסק עולא כן; (א) מאי שנא מספק דרוסה דצריך לחשוש שמא דרס וצריך בדיקה, (ב) מאי שנא משתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן, שאם אכל אחת מהן ואינו יודע איזו היא דמביא אשם תלוי על הספק, (ג) מאי שנא משהחט בסכין ונמצאת אחר כך פגומה דהשחיטה פסולה, (ד) מאי שנא מספק טומאה ברשות היחיד שספיקו טמא?

(א) ספק דרוסה: קסבר עולא דאין חוששין לספק דרוסה, אלא מעמידין בהמה בחזקת שאינה דרוסה.

(ב) שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן: דהתם איתחזק איסורא ולכן מביא אשם תלוי, אבל הכא ישיבת קוץ בלא נקיבה אינה כלום, ולא הוחזק שיש כאן איסור.

(ג) שוחט בסכין ונמצאת אחר כך פגומה: אף שלא איתחזיק איסור מתחלה, מכל מקום איתיליד ריעותא בסכין. ואילו כאן לא איתיליד ריעותא בבהמה.

(ד) ספק טומאה ברשות היחיד: אם באנו לדמותו לספק טומאה הרי כמו כן יש לדמותו לספק טומאה ברשות הרבים דספקו טהור. אלא התם לענין ספק טומאה הלכתא גמירי לה מסוטה בין לענין טומאה ברשות היחיד ובין לענין טהרה ברשות הרבים, ואין טעם בדבר ולא גמרינן מינה.

מה. הא דאמר עולא דאין חוששין לנקב כשהיתה לה קוץ בוושט היינו כשנמצאת הקוץ בוושט בלא תחיבה, או אף כשישב הקוץ ונתחב בעור הוושט?

(א) נמצאת הקוץ בוושט בלא תחיבה: לכולי עלמא אין צריך לחשוש שמא ניקב שהרי כל חיות הרועות באפר וביערים אוכלים קוצים.

(ב) כשישב הקוץ בעור הוושט: להווא מרבנן, חיישינן שמא ב' העורות ניקבו והבריא החיצון. לרב כהנא, אפילו הכי לא חיישינן שמא ניקב החיצון והבריא.

מז. מהו שיעור נקב שיטריף ב'תורבין הוושט', ולמה; לרב, ולשמואל?

לבב: שיעורו במשהו. ובטעם הדבר; לרב יהודה, משום דסבירא ליה דתורבין הוושט מקום שחיטה הוא ואם שחט שם כשרה, הלכך דינו כוושט לגמרי שנקב פוסל בה במשהו. לרמי בר יחזקאל, לא הוה מקום שחיטה, ומכל מקום שיעורו במשהו, דהוה כמו הקנה דבין במקום שחיטה בין שלא במקום שחיטה שוה בהם שיעור הנקב שהבהמה נטרפת בו. **לשמואל:** לא הוה טריפה אלא אם כן ניקב רובו, דסבירא ליה דתורבין הוושט לאו מקום שחיטה הוא, והלכך אין לו דין וושט שיהא טריפה בנקב משהו.

מז. איזה מקום הוה 'תורבין הוושט', ואיזה מקום הוה וושט עצמה? (ג' שיטות)

(א) למרי בר מר עוקבא בשם שמואל, במקום שאם חותכו נפתח פי הנקב כמין פי אמתחת ולא שהחתך נפתח, אלא שפי החלל של הוושט נפתח זה הוא 'תורבין הוושט'. ובמקום שאם חותכו שם עומד פי החלל במקומו אבל אינו מרחיב, זהו וושט עצמו ולפי שהוושט עצמה רך הוא, וכשהותכין אותו אינו מרחיב. אבל לצד הראש הוא מתקשה ומרחיב כאשר חותכין אותו.

(ב) לרב פפי בשם רב ביבי בר אביי, במקום שאם חותכו עומד במקומו, עדיין הוה 'תורבין הוושט'. ורק במקום שאם חותכו נכפל פי הנקב בצד חללו ונסתם עוגל פי החלל, זה הוא הוושט עצמה.

(ג) ליונה בשם רבי זירא, רק מקום של בית הבליעה קרוי 'תורבין הוושט', והוא סמוך מאוד לראש הנקב של הוושט. ואמר רב אויא דשיעורו הוא פחות מאורך שעורה, ויותר מאורך של חיטה. [ועי' בשינון הערה דלרב נחמן שיעורא אחריונא איכא כשיעור תפיסת יד].

גליון קנין תורה

מח. מה פסק רבא בשור שהתחילו לשהטו שחיטה משהו במקום 'תורבין הוושט', ונגמר השחיטה בוושט עצמה? ומה הקשה עליו רבי אבא?

רבא פסק שהשור טריפה.
והקשה עליו רבי אבא, דבין לרב ובין שמואל השור כשר הוא: דלרב דאמר דנעשה טריפה בנקב משהו הא אמר דתורבין הוושט מקום שחיטה הוא. וכן לשמואל אף דאמר דלא הוה מקום שחיטה, הא סבירא ליה דלא מיטריף עד שיהא נקב ברובו.

מט. לרבי אבא דאמר שרבא פסק שלא כדון, מה יעשה רבא לאחר שכבר פסק כן; אם כבר האכילו הבשר לכלבים על פיו, ואם עדיין השור בפנינו? (רש"י)

אם כבר האכילו לכלבים: צריך הוא לשלם דמי שור לבעלים.
אילו הוה השור לפנינו: היה הדין חוזר והיה מותר באכילה, דדיין שטעה בדבר משנה חוזר, והא דבר משנה מפורשת היא דלא עבדינן כתרי חומרי דסותרים אהדדי.

דף מ"ד ע"א

נ. במחלוקת של בית שמאי ובית הלל, האם יעשה; (א) כדברי בית הלל, (ב) כדברי בית שמאי, (ג) כקולי בית שמאי וכקולי בית הלל, (ד) כחומרי בית שמאי וכחומרי בית הלל?

(א) כדברי בית הלל: לעולם הלכה כדברי בית הלל בקליהון וחומריהון.
(ב) כדברי בית שמאי: לפני הבת קול שיצאה דהלכה בבית הלל היה יכול לעשות בבית שמאי כקליהון וכחומריהון.
לרבי יהושע יכול לעשות בבית שמאי אף לאחר בת הקול לפי שאין משגיחין בבת קול.
(ג) מקולי בית שמאי ומקולי בית הלל: הוה רשע.
(ד) מחומרי בית שמאי ומחומרי בית הלל: באופן ששני הפסקים סותרים זה את זה, עליו הכתוב אומר הכסיל בחושך הולך. באופן ששני הפסקים אינם סותרים זה את זה, יכול לעשות כן [על כל פנים לפני שיצא הבת קול].

נא. מהו ההיכוי תמצא של שתי חומרות של בית שמאי ובית הלל שסותרים זה את זה? (רש"י)

בשדרה וגולגולת דנחלקו בית שמאי ובית הלל לגבי אהל, דלבית שמאי מטמא באהל עד שתחסר השדרה שתי חוליות והוה חומרא, ולבית הלל אפילו אם נחסר רק חוליא אחת אינו מטמא באהל והוה קולא. ולענין טריפה הוא להיפוך, דלבית הלל הוה טריפה אפילו לא נחסר רק חוליא אחת, והוה חומרא, ולבית שמאי לא הוה טריפה אלא אם כן נחסר שתי חוליות והוה קולא. ומאן דעביד בטרפות כחומרי בית הלל ובטומאה כחומרי בית שמאי הרי מעשיו סותרים זה את זה, דהכא חשיב ליה חסרון, והכא לא חשיב ליה חסרון.

נב. האיך ביאר רב טבות הא דטריף רבא אותו השור שהתחילו בה השחיטה בתורבין הוושט, דלכאורה קשה עליו דבין לרב ובין לשמואל כשר הוא?

דלעולם סבירא ליה לגמרי כרב. וסבירא ליה הא דאמר רמי בר יחזקאל בשם רב, דוושט נתנו בו חכמים שיעור עד כמה הוא כשר לשחיטה, הרי מבואר מדבריו דסבירא ליה דתורבין הוושט לאו מקום שחיטה הוא. ואפילו הכי אמר רב דשיעורו במשהו, דהוה כמו הקנה דבין במקום שחיטה בין שלא במקום שחיטה שוה בהם שיעור הנקב שהבהמה נטרפת בו. נמצא דפסק רבא לגמרי כרב דהתורבין לאו מקום שחיטה היא, ומכל מקום נטרפה בנקב משהו.

גליון קנין תורה

נב. אליבא דרב שנתנו חכמים שיעור בוושט למקום שחיטתו, מהו שיעורו; למעלה, ולמטה?

למעלה: צריך להניח לצד הראש כדי תפיסת יד והוא כשלש אצבעות וארבע.
למטה: עד המקום בוושט שיש עליה שער שגוררין בסכין מכרס הפנימי.

נד. האיך ביארו הא דאמר רב, דטפת הסמוך לכרס, מיקרי כרס הפנימי? (שני דרכים בגמ')

(א) דצריך לומר 'טפח בכרס סמוך לוושט זהו כרס הפנימי', ובא לומר דרק טפח הראשון שבכרס הסמוך לוושט זהו כרס הפנימי דשיעור נקובתו במשהו, ואחר כך כבר הוה כרס החיצונה.
(ב) דאיירי בשור שהשער נכנס בתוך הוושט טפח ולכן דינו שם ככרס הפנימי.

נה. למה יהא טפח הסמוך לוושט קרוי 'כרס הפנימי'? (רש"י)

לפי שהוא נחבא במקום המיצר בין צלעות החזה.

נו. האיך תירצו הא דתנן במשנה לקמן, דבהמה שניטל לחי התחתון כשר, דלכאורה קשה הא איכא עיקור סימנים?

דיש לומר דהמשנה איירי כשניטל הלחי התחתון ונגמם למעלה מן הבשר שמוטל על הסימנים, ונמצא דהסימנים עדיין מחובר לבשר, ולכן הבהמה כשרה.

נז. האיך אמר שמואל דכשניטל תורבין הוושט כולו מן הלחי [והיינו שהוושט לבדו ניתק ונתלש מן הבשר] כשר, הא איכא עיקור סימנים?

צריך לומר דלא אמר שמואל תורבין הוושט שניטל 'כולו' מן הלחי, דאז אכן פסולה משום עיקור סימנים. אלא איירי כשניטל 'רובו'.

נח. האיך פסק שמואל דכשניטל רוב תורבין הוושט מן הלחי שהוא כשר, הא אמר רבה בר בר חנה בשם שמואל סימנים שנדלדלו ברובן הוה טריפה?

דהא דהכשיר שמואל בתורבין הוושט שניטל רובו, איירי באופן דהסימן נקלף בנחת מעל הבשר, שהמיעוט שנשאר מחובר הוא במקום אחד. והא דאמרו סימנים שנדלדלו ברובן הוה טריפה, היינו כשנעקר בכח, שנעקר כאן מעט וכאן מעט עד רובו, דאותו מיעוט המחובר אינו מחובר ביחד, הילכך לאו חבור הוא, דלא הדר בריא, ולכן הוה טריפה.

דף מ"ד ע"ב

נז. האיך משערין פסוקת הגרגרת 'ברובה'? (שני דרכים בגמ')

יש אומרים: שמשערין רוב עוביה של כל הקנה [בין החלל ובין הדפנות של הקנה].
יש אומרים: דאינה טריפה עד שיפסק רוב החלל, ודפנות הקנה אינו משלים לרוב.

גליון קנין תורה

ד. למה אין לפרש 'רוב עוביה' היינו רוב עובי הדופן אע"פ שלא הניע לחלל כלל? (רש"י)

דאם כן חמור הקנה מן הושט, דאילו וושט ניקב עור החיצון בלא עור הפנימי כשר עד שינקב לחלל.

דא. באיזה אופן בדק רב בהמה שנפסקה הגרגרת? מה אמרו לו תלמידיו? ומה הורה רבה בר רב חנא?

רב בדקה: ברוב עוביה של כל הקנה.

אמרו לו תלמידיו: הא לימדתנו רבינו דמשערין ברוב חללה בלי דפנות הקנה.

רבה בר רב חנא: בדקה ברוב חללה וראה שלא נפסקה רובה, והכשירה. וקנה רבה בר רב חנא מבשרה בשיווי של י"ג

סלעי מדינה.

דב. האיך הכשיר רבה בר רב חנא הבהמה, הא כיון דרב אסר הבהמה שוב אין לחכם אחר להתירה?

שאני הכא דרב עדיין לא אסרה לבהמה אלא בדק ברוב עוביה, ולא הניחיהו התלמידים עד ששלחה לרבה בר רב חנא

שיורה בה.

דג. האיך פירשו הא דהשתבח יחזקאל הנביא; (א) הנה נפשי לא מטומאה, (ב) ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי, (ג) ולא בא כפי בשר פגול?

(א) הנה נפשי לא מטומאה: שלא הרהרתי ביום ובאתי לידי טומאת קרי בלילה.

(ב) ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי: שלא אכלתי בשר שאומרים עליו שחוט שחוט מהר שלא תמות - לפי שמסוכנת

היא.

(ג) ולא בא כפי בשר פגול: (א) שלא אכלתי מבהמה שנולד בה ספק והוצרך לשאול לחכם להתירו. (ב) שלא אכלתי

מבהמה שלא הורמו מתנותיה, הזרוע והלחיים והקבה, ואף על פי שיחזקאל כהן היה ובלא הרמה יכול לאוכלה.

דד. כיון שנולד ספק בכשרות הבהמה, האיך אכל רבה בר רב חנא מבשר זו 'שהורה בה חכם'?

דבשר שהורה בו חכם לא שייך אלא בדבר התלוי בסברא, דהתם יש להסתפק שמא סברת החכם אינה סברא מעליא.

אבל הכא לא אמר דבר התלוי בסברא, אלא סמך על מה שלמד מרבותיו שמשערין ברוב חללה.

דה. דיין שדן את הדין וזיכה וחייב, או דיין שטימא וטיהר, או אסר והתיר, האם מותר ליקח אותו חפץ?

מעיקר הדין רשאי ליקח אותו חפץ. אבל אמרו חכמים הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו, שלא יאמרו בשביל כך ויכהו

לזה, שיתננה לו בזול.

דו. האיך קנה רבה בר רב חנא הבשר שהורה עליו, ולא חשש שמא יאמרו שמכרו לו בזול ונמצא שהוא נוטל שכר על הוראתו?

משום דאיסור זה לא נאמר אלא בדבר הנמכר בשומא ובאומד. אבל הכא שנמכר הבשר על פי משקל ושילם לו מיד,

הרי גלוי לעין כל שהוא שוקל כן גם לאחרים ולא מכר לו הבשר בזול.

קנין תורה גליון

סז. מה אמר לו אשתו של רבא לרבא כשהתיר בהמה שהיתה בה שאלה של טריפה וקנה מבעל הבהמה בשרה? ומה השיב לה רבא?

אשתו אמרה לו: אבי כשהיה כהן מביא בכור לראות מומו והיה מתירו, לא היה לוקח מבשרה. השיב לה רבא: הני מילי בבכור שנמכר באומד ולא במשקל, אבל הכא שנמכר הבשר במשקל הכל רואין שהוא שוקל ליטרא בדינר כמותו לאחרים, ונותן המעות מיד. וגם אין לחשדני, דמשום שהוריתי בה להיתר נותנים לי ליטרא ממיטב הבשר, שהרי בכל יום חולקין לי כבוד ומוכרין לי מן מיטב הבשר.

סח. מה אמרו על האוסר ספק טריפה כבהמתו, אף דנראה בו טעם לאיסור וטעם להיתר? (ג' דברים)

(א) שהוא בכלל תלמיד חכם, (ב) שהוא בכלל שונא מתנות יחיה, דכיון שאף על שלו אינו חומד להכריע להיתר, ודאי שונא הוא מתנות של אחרים. (ג) עליו הכתוב אומר יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך. דכיון דשלו אינו חומד, כל שכן שאינו חומד בשל אחרים לגנוב ולגזול.

סט. האיד פירש רב זביד הפסוקים 'אשריך וטוב לך'?

דזוכה ונוחל שני עולמות העולם הזה והעולם הבא, דזהו פירוש הפסוק אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא.

ע. האיד נהגו רבי אלעזר ורבי זירא; (א) כאשר שלחו להם מבית הנשיא דבר במתנה, (ב) כאשר הזמינם אצלם לאכול?

(א) כאשר שלחו להם מבית הנשיא מתנה: לא היו נוטלים כדי שיהיו בכלל שונא מתנות יחיה. (ב) כאשר הזמינום לאכול אצלם: רבי אלעזר לא היה הולך כדי שיהא בכלל שונא מתנות יחיה. אבל רבי זירא היה הולך משום דאין זו מתנה לו, ואדרבה הם מתכבדין במה שהוא סועד אצלם והנאתם היא.

דף מ"ה ע"א

עא. ניקבה הגרגרת סביב להקיפה נקבים דקים כנפה, האם מצטרפים ולאיוזה שיעור מצטרפים; בנקב שיש לה חסרון, ובנקב שאין לה חסרון?

בנקב שיש לה חסרון: אם מצטרפים לשיעור איסר האטלקי, [עם הבשר שביניהם; עי' שינון בהערה], הוה טריפה. בנקב שאין לה חסרון: מצטרפים הנקבים לרוב - דאילו היו כולן מחוברים יחד היה רובא נפסק, הוה טריפה.

עב. כמה שיעור חסרון בגלגולת שלא יטמא באהל? ומה הדין כשיש בו נקב אחד ארוך שאין עגול, או הרבה נקבים קטנים?

שיעור חסרון: כדי שינטל כל כך מן החי וימות, והוא כמלא מקדח של רופאים. יש בו נקב אחד ארוך שאין עגול או הרבה נקבים קטנים: רואים אותו אם יתנו ארכו לעגלו והווי כמלא מקדח הוי חסרון, או אם מצטרפין כל הנקבים קטנים יחד לכמלא מקדח, הוי חסרון.

עג. מה הדין כשניטלה מן הגרגרת רצועה לארכה ויש בה חסרון?

אם מצטרפת לשיעור דאם כי מעגלת לה הויא איסר, הוה טריפה.

גליון קנין תורה

עד. קנה של עוף שניקבה כנפה [נקבים שיש בהם חפרון] באיזה שיעור משערין אותן?

חותר למטה מן הנקבים ובצדיהם עד שיוכל לקפל הרצועה שהנקבים בה כלפי פי הקנה ומניחו על פי הקנה; אם חופה את רוב הקנה [בין הנקבים והשלם שבין נקב לנקב אף על גב דבנקבים גרידי ליכא רובא], הוה טריפה, הואיל ויש בהן חסרון ושיעור סמיכת נקבים זה לזה היא כנפה. ואם אינה חופה רוב הקנה, הרי זו כשרה.

עד. איזה סימן נתנו שלא תשתכח שמועה זו ולא נאמר דבעוף מצטרפין לאיסר או לרובא?

נפיא - בעין שעושין הנפה, שמניחין שם יריעות זב הסוס על פי העוגל, וזה סימן יהא לך נקבה כנפה שאלת, ומעשה נפה השיבורך.

עו. מה השיעור בבהמה שנעשה נקב בגרגרת כדלת שלא ניטל הפחת, אלא תלוי ועומד זקוף שם כעין דלת במזוזתו, ולמה?

שיעורו כדי שיכנס איסר לרחבו והוא שיעור גדול יותר מכאיסר עצמה. דהכא בעינן נכנס ויוצא, משום דאין כאן חסרון והדלת סותם את הנקב.

עו. מה השיעור כשנסדקה הגרגרת לארכה? (לרב, ולרבי יוחנן ורבי יונתן)

לרב: אפילו לא נשתייר בה אלא חוליא אחת למעלה וחוליא אחת למטה, כשרה.
לרבי יוחנן ורבי יונתן: אין צריך אפילו חוליא אחת, אלא אפילו נשתייר משהו למעלה ומשהו למטה כשרה.

עח. כמה הוא שיעור 'חוליא' (רש"י)

להפירוש ששמע רש"י: טבעת. לרש"י נראה: שלש טבעות, [כדאמרינן במנחות (דף ל"ט).] כדי שיכרוך וישנה וישלש הויא חוליא לגבי ציצית.

עז. למה כשנסדקה הגרגרת לארכה הוא יותר קל מכאשר נכנס לרחבה? (רש"י)

דכשנסדק לרחבה, מתוך שהריאה מושכת למטה והצואר מושך למעלה, ניתק והולך לגמרי ואינו חוזר להתרפאות. אבל נסדקה לארכה, כל כמה שהצואר נמשך הסדק סוגר והולך, הלכך הוא חוזר ומתרפא.

פ. מאיזה מקום [מלמעלה] כשר הקנה לשחיטה?

להא דתנא רב חייא בר יוסף קמיה דרבי יוחנן: מטבעת הגדולה ולמטה, והוא כרבי יוסי בר יהודה ומחלוקתו, אבל אנן קיימא לן כרבי חנינא בן אנטיגנוס דמשפויי כובע ולמטה כשרה.

פא. עד איזה מקום [למטה] בקנה כשר לשחיטה?

עד כנפי ריאה התחתונה, דהיינו עד המקום שתגיע אונה התחתונה של הריאה כשהבהמה תלויה מרגליה האחוריים [כמות שהן נמתחים ופורשין כנפים למעלה אע"פ שהקנה יורד ביניהם עד מקום חיבורן] - שהיא עליונה כשאוחזין בקנה והריאה תלויה למטה.

גליון קנין תורה

פב. מה ההכרח לפרש כן 'כנפי ריאה התחתונה'?

דהרי דמקום שחיטה בקנה הוא רק כל שפושטת צוארה ורועה ולא יותר, וכשלא נאנסה בידי אדם למשוך הסימנים חוץ לחזה. ולכן אי אפשר לפרש שהכוונה לריאה תחתונה כשאוחזין הקנה והריאה תלויה למטה, דאם כן היה אפשר לשחוט כנגד כל הריאה.

פג. מה הדין כשהבהמה אנסה עצמה לפשוט מאד צוארה בשעת שחיטה?

נשאר בתיקו.

פד. מהו שיעור נקב בקנה למטה מן החזה, ולמה?

כיון שאינו מקום הראוי לשחיטה, נידון כריאה ונטרף בנקב משהו, ולא כקנה שאין נטרף רק כשניקב ברובו.

פה. מהו שיעור מקום ה'חזה' הניתן לכהנים; ברחבו, ולארכו?

ברחבו: בחלק הרואה את הקרקע, ואינו משבר מן הצלעות בגובה הצדדין כלום, אלא השומן התחתון כמות שהוא בחסחוס שבראשי הצלעות.

בארכו: כשהבהמה תלויה להפשיט מרגליה - למטה עד הצואר, ולמעלה עד הכרס. והיו נוטלים אותו וחותר ב' צלעות הקטנות העליונות עמו משתי דפנות, אחד מכאן ואחד מכאן.

פו. 'ניקב קרום של מוח' באיזה קרום איירי? (ב' דעות כשיטת רב ושמואל)

לדעה א': כשניקב קרום העליון המחובר לגולגולת מבפנים, ואף על גב דלא ניקב קרום התחתון הרך שהמוח מונח בתוכו.

לדעה ב': אינה טריפה עד שתינקב גם קרום התחתון.

פז. מה הסימן שנתנו למאן דאמר שתינקב קרום התחתון?

ה'שק שמונח בו המוח'.

פח. מהו הסימן שנתנו להכיר קרומו המוח?

שכנגדו בביצי זכר שגם להן יש שני קרומים לבד הכיס - האחד חיצון, ואחד שהביצים מונחים בו, [ומתוך שהקרום התחתון של מוח דק מאד ואין ניכר לגמרי, ונראה כמוח עצמו, הוא נותן לו סימנים בביצים].

פז. עד היכן נמשך המוח ומתחיל חוט השדרה?

כל מה שבקדירה [בגולגולת] נדון כמוח, שדינו במשהו. ומשהתחיל למשוך נדון כחוט השדרה ונידון ברוב.

צ. מהיכן מתחיל לימשך?

אצל הפולין - כמין שני בליטות כרגירי פול במקום חבור הצואר והגולגולת. מן הפולין ולפנים, נידון כלפנים, ושיעורו כמוח שניקבתו במשהו. מן הפולין ולחוץ, נידון כלחוץ ושיעורו כשדרה שאינו נעשה טריפה אלא בפסוקת רוב.

צא. מה הדין במוח שכנגד הפולין עצמן?

רבי יהושע בן לוי אמר שאינו יודע, אבל מסתברא דכלפנים דמי.

דף מ"ה ע"ב

צב. "ניקב הלב לבית חלל" לאיזה חלל שכלב נתכוון משנתנינו? בריאה אמר רבי שמעון "עד שתינקב לבית הסמפונות" לאיזה סמפון נתכוון?

ניקב הלב לבית חלל: נסתפקו האם היינו לבית חלל גדול שהוא חלל האמצעי, או לבית חלל קטן. בריאה עד שתנקב לבית הסמפונות: היינו סמפון הגדול שהוא האמצעי.

צג. ולמה אין לפשוט דבית חלל דלב היינו חלל הגדול, דומיא דבית הסמפונות דריאה שפירושו סמפון הגדול?

דבריאה לבית הסמפונות קתני ולא תני לבית הסמפון, ולכן פירושו להאמצעי היכא דשפכי הסמפונות כולן. אבל הכא לא תני לבית החללים, אלא לבית חלל, ומה לי חלל גדול מה לי חלל קטן.

צד. מהו שיעור נקב בקנה הלב? (לרב, לשמואל)

לרב, שיעורו במשהו, לשמואל, שיעורו ברובו.

צה. רבה בר יצחק אמר דקנה הלב היינו "חלב שעל גבי דפנות", למה אין לפרש דהיינו דפנות ממש [היורד על הצלעות מן השדרה]? ומהו באמת פירושו?

אין לפרש כוונתו לדפנות הבהמה, שהרי אין שום חיות תלוי בו. אלא פירושו החלב שעל גבי דופני הריאה, שקנה שומן יורד בין שתי ערוגות הריאה ודבוק בשדרה, ומחובר לחלל הלב.

צו. הקנה לאחר שנכנס לחזה מתפצל לשלשה (א) הפורש ללב, (ב) הפורש לריאה, (ג) הפורש להכבד; מה דין קנים אלו לענין טריפות?

(א) הפורש ללב: לרב במשהו, ולשמואל ברובו. [ועי' בשינון בהערה אי היינו חלב שעל גבי דפנות דרבה בר יצחק, או דפליג עליו ופירוש אחר הוא].
(ב) הפורש לריאה: לאמימר בשם רב נחמן כריאה בנקב משהו. למר בר חייא, שיעורו ככבד עד שינטל כולו.
(ג) הפורש לכבד: לאמימר בשם רב נחמן, דינו ככבד שאינו טריפה עד שינטל כולו. למר בר חייא, דינו כריאה שנטרפת בנקב משהו.

צז. כאיזה מוחך לישני מסתברא, ולמה? (רש"י)

מסתבר כלישנא דאמימר, דהא לעיל אמרו רבי יוחנן וריש לקיש דניקב הקנה למטה מן החזה נידון כריאה דשיעורו במשהו.

קנין תורה גליון

צ.ח. מהו שיעור של נשבר השדרה שיהא הבהמה טריפה; לרבי, ולרבי יעקב? והאיך פסקינן להלכה?

לרבי: בשנפסק חוט השדרה ברובו. לרבי יעקב: אפילו ניקב חוט השדרה.
להלכה: הורה רבי להחמיר כרבי יעקב ולא סמך על דבריו. ורב הונא אמר, אין הלכה כרבי יעקב.

צ.ט. האיך משערינן פסיקת רוב חוט השדרה לרבי? (ב' דעות בנמ')

לרב: אם נחתך רוב היקף עורו סביב, אף על פי שהמוח לא נפרד כלום. ואם נפסק המוח ולא העור מסקינן בגמרא דלא מעלה ולא מוריד ולא הוה טריפה.
ליש אומרים: כיון שנפסק ונפרד המוח מבפנים אף על גב שהעור כולו קיים. וכל שכן כאשר נפסק רוב עורו.

ק. מזה הדין בשדרה; (א) שנתמרך – שנשפך בקיתון, (ב) נתמסמם – שאינו יכול לעמוד מפני שנעשה צלול, לא כל כך שיהיה נשפך בקיתון של מים, אבל כשאוחזין אותו ומניח קצתו למעלה מידו הוא נכפף ונופל, (ג) שאינו יכול לעמוד לפי שהוא שהוא עב וכבד, אבל לא נתרכך מבפנים, (ד) נתמזמוז ונתרוקן מהמוח מקצתו מאליו?

(א) נתמרך: פסול. (ב) נתמסמם: פסול. (ג) אינו יכול לעמוד לפי שהוא שהוא עב וכבד, אבל לא נתרכך מבפנים: נשאר בתיקו (וכל תיקו דאיסורא לחומרא). (ד) נתמזמוז ונתרוקן מהמוח מקצתו מאליו, כשר.

קא. מזה היה כוונת לוי שכשראה ההוא גברא שנפל והכה ראשו בכותל או בקרקע, ונתנדנד מוחו, והיה דואג עליו ואמר 'אוי לו לזה שנתמזמוז מוחו'?

לא היה כוונתו שדאג ששוב לא יחיה דהרי מזמוז אינו עושה טריפה. אלא שדאג ששוב לא יוליד.

קב. למאן דאמר שאין פסיקת החוט רק בעור ולא כמות, למה טורפים נתמרך ונתמסמם המוח? (ב' דרכים ברש"י)

(א) הרי הן בכלל נפסק החוט, דקים להו לרבנן שמתוך ליקוי זה עתיד לינקב וליפסק.
(ב) אין לך פיסוק גדול מזה, ואף על גב דאמרן מוח זה לא מעלה ולא מוריד, הני מילי בהפרדה, אבל בהמרכה לא.

קג. עד היכן הוא חוט השדרה, שנעשה טריפה על ידי פסיקת רובו?

עד המקום שהוא מתפרש ומתפצל פצולין, [כנגד הירכים הוא מתחיל ליפצל ויוצא ראש א' לירך זו ואחד לזו, והאמצעי יורד לזנב, ולמטה מאותן פיצולין כנגד שתי אצבעות הוא חוזר ומתפצל עוד לג', ולמטה מהם עוד מתפצל, וכן בהרבה מקומות עד סופו, ואם נפסק מן המוח ועד בין הפרשות הללו, כל מקום שנפסק שם רובו טרפה, ואם למטה מבין הפרשות נפסק כבר תשש כחו והיריכים מעמידין את שדרתו ואינה מתה בכך].

קד. למה לא היה רב יהודה יכול להראות על גדי מבחויץ מקום 'בין הפרשות'; (א) בגדי שמן, (ב) בגדי כחוש?

(א) גדי שמן: מובלע בו החוט ביותר ואי אפשר להכירו מבחויץ, כיון דהוא צריך לכוון עד מלא חוט השערה שאם נפסק לכאן טריפה ואם נפסק לכאן כשרה.
(ב) גדי כחוש: העצם של הירך בולט ביותר ודוחק בו את מוח החוט הנפצל עליו עד שנעשה דק, ואינו ניכר.

גלין קנין תורה

ק.ה. מה פסק רב יהודה בשם שמואל בנפסק חוט השדרה; (א) מן הצואר עד בין הפרשה ראשונה, (ב) בין הפרשה שניה, (ג) בין הפרשה השלישית?

(א) מצואר עד בין הפרשה ראשונה: הוה טריפה. (ב) בין הפרשה השנייה: איני יודע. (ב) בין פרשה השלישית: כשרה.

דף מ"ו ע"א

ק.ו. מה היה ספיקת רב הונא בריה דרב יהושע במקום 'מן הראש ועד בין הפרשה ראשונה' הוה טריפה?

האם היינו עד ועד בכלל - והכי קאמר מן הראש ועד בין הפרשה ראשונה וכל אותו בין הפרשה עצמה גם כן בכלל טריפה. או דלמא עד ולא עד בכלל - דרק עד בין הפרשות הוה טריפה ודאי, ואילו בין הפרשות עצמן הם בכלל הספק של בין פרשה ראשונה לפרשה שניה.

ק.ז. מה נסתפק רב פפא על הצד ד'עד ולא עד בכלל', ובין הפרשה הראשונה הוה בכלל ספק?

מה הדין כאשר נפסק החוט הגדול כנגד פי הפצולין הראשונים. האם הא דאמר 'עד בין הפרשות' דוקא הוא, אבל פי הפרשה עצמה הוא בכלל טריפה ודאי, או גם כן בכלל איני יודע הוא.

ק.ח. מה נסתפק רבי ירמיה על הצד ד'עד ועד בכלל'?

מה הדין בנפסק הפיצול עצמו מן החוט בפרשה הראשונה, האם הוה טריפה או לא.

ק.ט. האריך רצו לפשוט ספיקת רבי ירמיה מהא דשנינו בברייתא, הפרשה תידון כבשר שאם נפסק הפיצול כשרה? והאריך נדחה הראיה?

רצו לפשוט: דלכאורה קאי אפילו על פרשה ראשונה ושניה. ונדחה: דאולי הברייתא איירי דוקא כשנפסק הפיצול עצמו בפרשה השלישית.

ק.י. מהו גבול התחתון של חוט השדרה בעוף? (לרבי ינאי, ולריש לקיש)

לרבי ינאי: עד למטה מכנפיו הוי כח חוט השדרה דיליה. לריש לקיש: רק עד בין הכנפים הוה בכלל השדרה, ותו לא.

ק.יא. מה היה ספיקת עולא כשראה בן פזי בודק עוף עד בין אנפים, ועמד והלך בלי לבדוק עוד מן השדרה?

האם עשה בן משום דסובר שאין צריך לבדוק יותר מעד בין הכנפים וכריש לקיש. או דלעולם סבירא ליה כרבי ינאי אלא שעמד לו והלך מיד משום כבוד הנשיא שקראו לו לבא אצלו.

ק.יב. האריך נהגו באכילת כבד; רבי חייא, ורבי שמעון בר רבי? ומה אפשר להוכיח מינייה לענין בהמה שניטל הכבד שלה?

רבי חייא: היה זורק לכבד של כל בהמה ולא היה אוכלו לפי שלא היה חשוב אצלו. הרי מבואר דלא היה חשוב לו הכבד, ולכן אף אם לא נשתייר בה כזית הבהמה כשרה. דלא בעי שיוכל להתרפאות, אלא כל שיש בה שיוור פורתא במקום מרה, הבהמה כשרה.

רבי שמעון בר רבי: היה מטביל ואוכל כבד של בהמה. ואף על גב דלאו בשר הוא, היה אוכלה משום בריאות משום דקסבר שהנשמה תלויה בה. וכיון דהוה דבר שהנשמה תלוי בה, אם לא נשתייר כזית שתוכל לחזור ולהתרפא, הוה טריפה.

גליון קנין תורה

ק"ג. מה הפימון לזכור איזה מהם היה אוכל הכבד?

עשירין מקמצין - והיינו רבי שמעון בן רבי דבנו של נשיא היה, שהיה מקמץ ואוכל את הכבד, ולא היה זורקו.

ק"ד. באיזה מקום צריך שיהא כזית מהכבד הנשאר בבהמה? (לרבי זירא, ולרב אדא בר אהבה, הכרעת רב פפא)

לרבי זירא: צריך להיות במקום שהמרה מחוברת להכבד.

לרב אדא בר אהבה: במקום שהכבד היה משם, דהיינו מקום תלייתה כשהיא מעורה ודבוקה תחת הכליות.

רב פפא: הכריע דכיון דנחלקו בה, בעינן כזית במקום מרה, וגם כזית במקום שהיא חיה.

ק"ט. מה הדין בכבד שניטלה ונשתייר ממנו כזית, באופנים אלו; (א) נשאר כזית שלם אבל לא במקום אחד - אלא מתלקט חצי כזית

כאן וחצי כזית כאן, (ב) כשהוא ארוך כרצועה, (ג) כשהוא מרודד ומרוקע דק מאוד, (ד) נעקרה הכבד במקומות הרבה, אבל עדיין

היא מחובר ומעורה בהטרפש כאן מעט וכאן מעט, וכולה קיימת?

(א-ג) איבעיא דלא איפשטא. (ד) ליכא פגם בהא דנעקרה הכבד, בין למאן דאמר דצריך להיות במקום מרה, ובין למאן

דאמר דצריך להיות במקום שהיא חיה, שהרי כולה קיימת.

ק"י. באיזה נקיבה נטרפת הריאה, קרום העליון או קרום התחתון? (לרב שמואל ורב אסי, ללישנא קמא וליש אומרים, ולהלכה)

(א) לרב, שמואל, ורב אסי לפי הלישנא קמא: כשניקב קרום העליון. (ב) ליש אומרים: כשניקב קרום התחתון. ואם ניקב

רק קרום העליון אינו טריפה. ואם ניקב רק קרום התחתון ולא קרום העליון: מחלוקת רב אחא ורבינא; אחד מהם אמר,

דהוה טריפה, שקרום העליון אינו מגין. ואחד מהם אמר שגם קרום העליון מגין, ואינו טריפה עד שינקבו שניהם. (ג)

להלכה: גם קרום העליון מגין, ואינו טריפה עד שינקבו שניהם.

ק"י. איזה סימן נתן רב נחמן לשיטתו דסבירא ליה דאינו טריפה עד שינקב קרום התחתון?

'מלבוש אדום שהריאה מונחת בו' שהרי קרום התחתון היא כתמרה אדומה.

דף מ"ו ע"ב

ק"ח. ריאה דכשנפחין אותה משמעת קול כאילו רוח יוצא ממנה, האיך בודקין אותה כשיודעין מאיזה מקום משמעת קול?

מושבינן עליה נוצה, רוק או קש, ונופחין אותה. אם הם מבצבצים מחמת הנפיחה, הבהמה טריפה משום דידוע שיש שם

נקב שהרוח יוצא משם, וגם קרום העליון ניקבה. ואם אינם מבצבצים הבהמה כשרה, דידוע שקרום העליון לא ניקבה.

ק"ט. כשאין יודעין מהיכא הקול יוצא, מושיבין אותם במים, באיזה מים יש לחושיב אותה, ולמה; במים חמין, במים קרים, או במים

פושרין? והאיך בודקין אותה כשהוא בתוך המים?

במים חמין: לא, משום שמכווץ הריאה והנקב נסתם ואין זו בדיקה יפה.

במים קרים: לא, משום דמים קרים מקשין אותה כאבן, ואם אין שם נקב בקרום העליון ויש נקב בתחתון מתקרע העליון

מחמת שהוא קלוש ומים הקרים מותחין אותה כשמתקשה.

במים פושרין: מושיבין אותה בתוכה ונופחין לתוכה; אם המים מבצבצין, בידוע שיש נקב בין בקרום התחתון ובין

בקרום העליון, והלכך הבהמה טריפה. אבל אם אין המים מבצבצים, בידוע שרק קרום התחתון ניקב ולא קרום העליון.

ומכל מקום משמיע הריאה קול כשנפחין אותה משום דהרוח יוצא מבפנים דרך הנקב ואינו יכול לצאת חוץ מפני קרום

העליון שמגין, ונכנס הרוח לבין ב' הקרומים ולפיכך היא משמעת קול.

גליון קנין תורה

ק.ב. מה הדין אליבא דרבא בריאה שהאדימה, ולמה; במקצתה, וכולה?

במקצתה: הבהמה כשרה, משום דחזור ובריא.
כולה: הבהמה טריפה, דלא הדר בריא.

ק.ב.א. באיזה אופן חייב החובל בשבת, ולמה; בשקצים ורמשים קטנים שעורן רך, ובשמונה שרצים שעורן קשה?

בשקצים ורמשים קטנים: אינו חייב עליהן עד שתצא מהם טיפת דם. ואף על פי שנצרר הדם והאדים עורן מבחוץ, אין זה לקותא דמתוך שעורן רך הוא ממחר להאדים.
בשמונה שרצים: אם נצרר בהם הדם ונאסף במקום אחד, דהיינו האדים העור מבחוץ, אף על פי שלא יצא, הוה חבורה שאינה חוזרת וחייבין עליה בשבת. דכיון שהאדים העור מבחוץ בידוע שנקרע העור מפנים וסופו לינקב ולצאת.

ק.ב.ב. מה הקשו על רבא שמחלק בריאה בין האדימה במקצתה לחאדימה כולה מהחובל בשרצים בשבת?

אם באנו לדמותו לשקצים ורמשים קטנים, אף האדים הריאה כולה הרי יכול להתרפא, ואמאי חשבינן ליה לנקב. ואם מדמינן ליה לשמונה שרצים, אפילו האדים מקצתה נמי יהא טרפה.

ק.ב.ג. האיך פסק רבינא להלכה בריאה שהאדימה כולה וריאה שהאדימה מקצתה?

בשניהם הבהמה כשירה. [כ"פ רש"י, ועי' בשינון בהערה לשיטת התוס'].

ק.ב.ד. מהו שיעור יבשה; בריאה שיבשה מקצתה שיהא טריפה, ובככור שיבשה אונה שיהא חשוב מום? ולמה אין השני דינים תלויים זה בזה?

ריאה שיבשה מקצתה: היינו כשיבשה בשיעור שתפרך אם ממשמים בה בצפורן.
בכור שיבשה אונה: לתנא קמא, אם תינקב ואינה מוציאה טיפת דם. לרבי יוסי בן המשולם, אף על פי שאין מוציאה דם אין זו יבשה, עד שתיבש כל כך שתהא נפרכת בצפורן.
ואין הדינים תלויים זה בזה: דאצל ריאה אפילו לרבנן הוה השיעור בכדי שתפרך בצפורן. דרק לענין אוזן סבירא להו דכל שתנקב ואינה מוציאה דם כבר דינה כיבשה, כיון דשולט בה רוח ואויר מבאיש ומקלקל את המכה, שוב אינו חוזר ומתרפא. אבל ריאה שאין שולט בה אויר, כל שאין נפרכת בצפורן אף אם כשמנקבים אותה אינה מוציאה דם, עדיין יכולה לחזור ולהתרפא.

ק.ב.ה. מה הדין בריאה שיש על פניה קליפות שחורות כעין מכות, או שיש עליה כעין כתמים שחורות, או גוונים גוונים אדום וירוק? הריאה כשרה.

ק.ב.ו. כשניקבה בועה בריאה, ומסופקים אם קודם שחיטה ניקבה או לאחר שחיטה, האם יכול להביא בועה אחרת להקיף ולקרב אצלה ולנוקבה, ולראות אם מראה הנקבים שוים, ולמה?

אין לעשות כן, דכיון שנעשית בה בועה אין מראה ניכר בה שעשוי להשתנות בכל שעה, ושמא מראה אחר היה לו ונשתנה.

ק.ב.ז. מה הדין כשניקבה בועה בריאה, והנקב נמצא במקום שממשמש יד של הטבח? (רש"י)

הבהמה כשרה, משום דיש לתלות שנעשה על ידי הטבח.

גליון קנין תורה

ק.ב.ח. האם מהני בדיקה לשתי אונות של הריאה הדבוקות זו בזו, ולמה; כשנדבקו שלא כסדרן, וכשנדבקו כסדרן?

נדבקו שלא כסדרן: לא מהני לה בדיקה, דסירכא זו ודאי מחמת נקב באה. דמתוך שהריאה שואבת כל מיני משקה והמשקה נעשה בתוכה כמין ליחה עבה ויוצא מעט מעט דרך הנקב, נקפה ונעשה קרום. ואף על פי שהוא סותם הנקב ואין מוציא רוח, לא הוה אלא כקרום שעלה מחמת מכה בריאה שאינו קרום כיון שסופו ליסתר.
נדבקו כסדרן: מהני לה בדיקה. דכיון שהם סמוכות זה לזה דרך גדילתן כסדרן הראוי, זו מגינה על זו והדרא בריא, שמתוך ששוכבות זו על זו אינן מתפרקות והקרום הולך וחזק.

ק.ב.ט. מזה הדין ולמה, באונה הסרוכה באומא שאצלח? (רש"י)

יש אוסרים, והטעם משום דכיון דיש סירכא הרי ודאי יש נקב, ולא מצאנו שהתיר רבא אלא באוני הסמוכין להדדי, אבל לא באומי. דאוני משום שעומדין במיצר החוזה ומתחממות הדר ובריא. ותדע שהרי בריאה הסמוכה לדופן באוני כשרה, ואילו אומא הסמוכה לדופן, הוה טרפה.
יש מתירים, וכן פסק ר"י בן יקר. דלא מצינו אומא בגמרא, ורבא לא אמר טעמו משום חום, דהא בכל הריאה אמרן לעיל דלא שלט בה אוירא. ורבא הרי פי' טעמו משום דהיינו רביתיהו - כלומר כך הן גדילות זו עם זו ואין מתפרקות זו מזו, הלכך לא שנא אוני ולא שנא אומא.

ק.ל. לשיטת ר"י בן יקר הנ"ל למה נקט רבא הני תרתי אוני דסריכין, ולמה לא נקט אונא שנסרכה להאומא? (רש"י)

נקט אוני משום עיקר מילתיה דאורי לן דשלא כסדרן טרפה, ואף על גב דאי הויא סריכא אוני בדופן הוי כשרה, ולכן אשמעינן רבא דהתם היינו טעמא דכיון שהחלל צר הן שוכבות תמיד אצל הדופן ואינן מתפרקות ממנו, אבל שלא כסדרן מתפרקות הן, שהרי אמצעית מפרקתן, ולא תימא דוחק הדופן מעמידן שלא יתפרקו זו מזו. אבל באונא ואומא שלא כסדרן, לא איצטריכא לן לאורויי לאיסור, דכיון דברוחב החלל הן עומדות, מי יחזיק בה שלא יתפרקו.

ק.ל.א. מזה הדין בעינוניתא דורדא שנסרך לא' מהאונות או האומות? (רש"י)

כל היכא דסריכא הוה טריפה, דכולהי לגבה דידה שלא כסדרן נינהו.

דף מ"ז ע"א

ק.ל.ב. האם מהני בדיקה כשנמצא שני בועות על פני הריאה וסמוכות אהדדי?

לא מהני לה בדיקה. דקים לן דאינן סמוכות אלא מחמת נקב שהיה בריאה והעלה הנקב את הבועות הללו סביביו, ולכן אין לה בדיקה כלל, דבודאי יש כאן נקב.

ק.ל.ג. בועה אחת ונראה כמין סדק באמצעיתה ודומה לב', האם דינה כבועה אחת או כשני בועות הסמוכות זה לזה?

מביאין קוץ ומנקבין הבועה באחת מצדיה, ורואין; אם הבועות שופכים מאחד להשני על כרחך בועה אחת היא וכשרה. ואם אינן שופכים מזו לזו, על כרחך שנים הם והוה טריפה.

ק.ל.ד. כמה אונות יש בריאה, ואיה מקומן כאשר פני הבהמה פונות כלפי הטבח?

סך הכל יש ה' אונות. שלש אונות מימין, ושתיים בשמאל.

קנין תורה גליון

קלח. מה הדין באונות; (א) חסר אחת, (ב) יש אחת יתירה ועומדת בשורות שאר האונות, (ג) נתחלפו ויש שתיים מימין ושלש בשמאלה?

(א) חסר אחת: הבהמה טריפה. (ב) יש אחת מיותר ועומדת בשורות שאר האונות: לרבא, הבהמה טריפה, אבל לאמימר אין הלכה כמותו אלא הבהמה כשרה. (ג) נתחלפו האונות: הבהמה טריפה.

קלו. מה הדין באונה יתירה הנמצאת בין שורות האונות, כגון 'עינוניתא דוורדא'; כשנמצא בין ערוגות מבפנים, וכשנמצאת על גבה של ריאה?

נמצאת בין ערוגות מבפנים: אם אין רגילה לבהמה להיות לה אותה אונה יתירה הבהמה טריפה אף לאמימר שמכשיר יתרת כשעומדת בערוגת שאר האונות. אבל אם רגילה לבהמות להיות להם אותה אונה, כעינוניתא דוורדא הבהמה כשרה. נמצאת על גבה של ריאה: אפילו היא קטנה כעלה של הדס, הוה טריפה.

קלו. בהמות שלנו שיש ברובן עינוניתא דוורדא מה הדין בבהמה שאין לה? (רש"י) כשרה.

קלח. חסרה אחת מאונות הימנות ויש לה 'עינוניתא דוורדא' האם מצרפינן לה להימנות להכשירה? (רש"י)

רש"י הביא יש אומרים וכ"ה בתשובת הבבליים שאם חסרו אונות הימין מצטרפין לה בהדייהו, הואיל ויתרת היא. אבל רש"י כתב שלא נראה לו כן הואיל ולא קיימא בדרא דידהו, יתרת היא, ואותם הראויות להיות חסרות, והויא לה כחליף וטרפה.

קלמ. נמצאת לה לבהמה שתי עינוניתא דוורדא, מה דינה? (רש"י)

רש"י הביא בשם מורו הזקן שנחלקו בה גדולי הדור ר' יהודה בן רבי ברוך וחביריו, ולו נראה שהיא טרפה דהא יתרת דביני ביני היא, ולא אורחה, דחדא גופה לא אכשרן אלא משום דכל הנך ברייתא הכי אית להו.

דף מ"ז ע"ב

קמ. באיזה שלשה דרכים שריאה דומה לבקעת עץ הוה טריפה?

(א) בחזותא, ודנפיחה - שדומה לעץ במראיתה שהיא לבנה כמראה עץ, (ב) בגישתא, ודפחזיא - שקשה משושה כעץ, (ג) שהיא חלקה כבקעת עץ, שאין בה חיתוך של אונות.

קמא. מה הדין בצבעים אלו בריאה, ולמה; (א) צבע כחול, (ב) כקורט דיו יבש והוא שחור, (ג) ירוקה כמין עשבים, (ד) אדומה?

(א) צבע כחול, כשרה. (ב) כקורט דיו יבש והוא שחור, הוה טריפה. דהאי שחור אדום הוא, אלא שלקה. וכיון דלקותא הוא, סופו לירקב ולינקב. (ג) ירוקה כמין עשבים, כשרה משום דחזור ונתרפא. (ד) אדומה כשרה, משום דחזור ונתרפא.

גליון קנין תורה

קמב. מפני מה אמר רבי נתן שלא למול תינוק שהיא אדום או ירוק?

אדום: מפני שלא נבלע דמו בבשרו, שהיה דמו הולך בין עור לבשר והוי כמי שאין לו דם - והדם הוא הנפש - ומתוך שאין בו חיות הוא מת במכה קלה.
ירוק: מפני שאין בו דם ברית, שעדיין לא נפל בו דמו.

קמג. מזה הדין ולמה; בריאה שמראה שלה דומה לכבד? ומה הדין כשדומה לבשר? ומתו הסימן לזכור איזה מתן כשירה ואיזה מתן טריפה?

דומה לכבד: כשרה דבהכי לא הוה לקותא.
דומה לבשר: הוה טריפה דבהכי הוה לקותא.
והסימן לזכור: הוא **ובשר בשדה טרפה** שאם דומה לבשר, הוה טריפה.

קמד. איזה מצבעים של ירוק אלו כשרים, ואיזה מהם טריפה; כעשבים, כשותא, מוריקא, ביצה, ככרתי?
כעשבים וככרתי; כשירה. כשותא, כמוריקא, ביצה; טריפה.

קמה. האיך בודקין ריאה שיש בה מקום אטום שאין נכנס רוח לתוכה?

מביאין סבין וקורעין אותה מקום. אם יש בה מוגלא, ודאי מחמת מוגלא הוא דאטום וכשרה. ואם אין לה מוגלא, מושיבין על מקום האטום לאחר שנקרע נוצה או רוך ונופחים בתוכה; אם מבצצים, הבהמה כשרה דהא נכנס בה רוח. ואם אין מבצצים, לקותא הוא והוה טריפה.

קמו. מזה הדין אליבא דעולא בשם רבי יוחנן, בריאה שנשפכה כקיתון - שבשר הריאה נימוח בתוך קרומים שלה ונשפך מראשה לסופה ומסופה לראשה בתוך הקרומים, ולמה?
כשרה, משום דסבירא ליה דחסרון מבפנים לא שמיה חסרון.

קמו. האיך רצו להוכיח מהא דתנן במשנתינו הריאה שניקבה או שחסרה הוה טריפה דחסרון מבפנים שמיה חסרון? והאיך נדחה ההוכחה?

רצו להוכיח: ד'חסרה' על כרחך אין הכוונה מבחוץ, דאם כן היינו ניקבה שהרי אי אפשר לחסרה שלא ינקב הקרום. אלא לאו על כרחך דחסרה מבפנים, ושמע מינה חסרון מבפנים שמיה חסרון.
ונדחה ההוכחה: דלעולם איירי כשחסרה מבחוץ, והא דאיצטריכא לאשמעינן 'חסרה' היינו דתנא דמתניתין אתי לאשמעינן דלא פליג רבי שמעון לומר שאינה טריפה עד שתינקב לבית הסמפונות, רק בנקב דאין בה חסרון. אבל בנקב שיש בה חסרון אפילו רבי שמעון מודה דהוה טריפה אף אם לא הגיע הנקב לבית הסמפונות.

גליון קנין תורה

קמח. באיזה אופן אמר רבא דריאה שנשפכה כקיתון אינו כשר? והאיך אפשר לבדוק?

אינו כשר אלא כשלא נימוקו הקנוקות. ויש לבדוק אם לא נימוקו הקנוקות על ידי שמביאין קערה של חרס המחופה באבר - דחלק היא ונראה יפה, וקורעים הקרום והכל נשפך לתוכה. אם יש בה כעין חוטים לבנים, אז הוה טריפה דאו ודאי נראה שמיחוי הקנוקות הוא. ואם אין בה כעין חוטים לבנים, לא נימוקו הקנוקות והבהמה כשרה.

ברכות לראש משביר

ידידנו הנגיד הנכבד רודף צדקה וחסד, אוהב תורה ומוקיר רבנן ותלמידיהון

מו"ה אברהם יעקב ריגער הי"ו - נציב חודש אייר -

לכבוד התנא האלקי רבי שמעון בן יוחאי זי"ע

זכות התורה תעמוד לו להתברך בכל משאלות לבו לטובה לאורך ימים ושנים טובות - ויתקיים בו הבטחת נביאי אמת וצדק לא ימושו מפיו ומפי זרעו ומפי זרעו אמר ה' מעתה ועד עולם

בברכת התורה

הנהלת חבורת קנין תורה

חזרת החדש	חזרת אתמול	לימוד היום	בהר
לה: ☐	מה: ☐	מה: ☐	זונטאג י"א אייר
לו: ☐	מה: ☐	מו: ☐	מאנטאג י"ב אייר
לז: ☐	מו: ☐	מו: ☐	דינסטאג י"ג אייר
לז: ☐	מו: ☐	מז: ☐	מיטוואך י"ד אייר - פסח שני
לז: ☐	מז: ☐	מז: ☐	דאנערשטאג ט"ז אייר
		חזרה	פרייטאג ט"ז אייר
		חזרה	שבת י"ז אייר

חזרת החדש	חזרת אתמול	לימוד היום	אמור
לג: ☐	מב: ☐	מג: ☐	זונטאג ד' אייר
לג: ☐	מג: ☐	מג: ☐	מאנטאג ה' אייר
לד: ☐	מג: ☐	מד: ☐	דינסטאג ו' אייר
לד: ☐	מד: ☐	מד: ☐	מיטוואך ז' אייר
לה: ☐	מד: ☐	מה: ☐	דאנערשטאג ח' אייר
		חזרה	פרייטאג ט' אייר
		חזרה	שבת י' אייר

זונטאג נשא - ג' סיון

בחינה לימוד החדש: דף **מב**, (מתני') - דף **נב**; (בעא מיניה רב כהנא מרב) בחינה חזרת החדש: דף **לב**; (גופא אמר רבי שמעון בן לקיש) - דף **מב**. (סוף הפרק)

- איסור השגת גבול -

כל הזכויות ובכללן זכות צילום או העתקה אף לחלקים שמורות לחבורת קנין תורה שע"י עמודי ציון ד'באבוב ואין רשות לצלם או להעתיק באיזה אופן שהוא ללא רשות בכתב מהנהלה: 718-438-1188 x3
הערות על הגליון יתקבלו ברצון ע"י אימעיל: kinyantorah@amideizion.org, או פקס: 718-298-2044